

Год. VI.
 Год.

ДУБРОВНИК, 15. марта 1907.
 DUBROVNIK, marla

Бр. 5.
 Бр.

DUH STRAŽANIN.*

Na harpi mi tri žice pukoše u suton;
 značenja kobna! nekome pjesniku
 zan'jemila usta.

R.

Gdje si guslama posvećeni pjesniče? Do kojih se visina vječnog zavičaja tvoj duh vine, kad ga samrt oslobodi od zemaljskog praha? Na čemu je sada tvoja duša? Sjeća li se zvijezdice, na kojoj je za kratko doba bila? Male zvijezde jamačno se sjeća, i smrtnika, koji bjehu po plemenu i po jeziku i po nadama s njom u rodu! Zlamenja mi se objaviše, pojave vidjeh; umijemo tumačiti mi skaldi sa sjevera huku valova Lednog mora, šaru bodaca svjetlosti sjeverne i magle talasanje nad stogovima upokojenih junaka. Kako ne bismo umjeli da tumačimo zlamenja, te se oko nas zbivaju, kako blijede ne spoznali maglene sjene muževa, koje za života častismo, kad se ispred nas viju u sutonskom svijetlu svoga preobraženja?

Vječnim opkoljen djelima pjesnika davnih davnina bijah pred ognjem, što praskajući sagorijevaše mojih hrastova cjepanice u gluho doba noći; bijah sagnut na moju harpu i svih se sjećah smrtnika, koje sam često u svojoj duši slavio s njihovih zasluga, a koji boravljahu od mene veoma daleko. Pogledah kroz okna u oblake, što su letjeli nad mjesecom, koji staraše; mogaše do mene samo rjede svjetlost njegova bljedahna, oluja sved iznova hujeći svojom ga zastiraše koprenom od oblaka, dok ga u oblačinu utopi, tamnu kao ponoćno more. Oluja kao da se raduje pobjedi nad svemirskim blagim zvi-

* Ovo je posljednji pozdrav njemačkog pjesnika pok. L. Zoru.

jezdama, kao da ne će da prizna više nikakve granice svojoj sili. Iz temelja drmahu se i do lastovice se tresijahu moji dvorovi. Iz ognja su vrcale bezbrojne iskre. Harpa u ruci čudno mi zacvili; tri žice mi pukle na harpi. To mi bješe zlamenje, da se s ovog svijeta kakav duh odijelio meni u rodu i za života s mojom harpom složan. Razgledah popucane mi žice i gle, to bješe historije žica, žica ljubavne popjevke i žica junačke pjesme! Groza me uhvati i sam ću sobom, mogu li zapeti ove žice, hoću li da jednom ove žice složim kako njekoč za udaranje skladno misli svojih. Kušah, kad su mi još drhtale ruke, je li to za me zlamenje, je li meni zabranjeno da pjevam ljubavnu bol, rijetku sreću, povjesničke podvige i junačku slavu za plemenitost ljudskog roda. Eto ti napnem žice, tada izvjesno znadoh da zlamenje meni nije bilo, nego duhu mi jednorodnom, koji bješe končinu dopjevao. Bijah od njih mnogo daleko i o tim duhovima ne mogaše tako nikakav glas do mene.

Tada ću na vodu, do rijeke, da vidim u ogledalu joj, je li slika samrtnika, koji bješe otet momu prijateljstvu. Hujeći tiskaše se ledna santa na santu i udaraše o obale jadikama ovjenčane. U tom tiskanju ne mogoh ugledati nikakve slike, ondje ne bješe mi sagledati lice preminulog prijatelja. Otidoš tada veoma daleko na poljanu ravnu, po kojoj je silno meo snijeg i zavijao; nadah se da ću u vijavici ugledati sjenu od pahuljica sniježnih, ledenu kao mraz, kao mrtve mi moći prijatelja, čiji se duh, sad ovako lagahan i ovako slobodan po prostoru titraše kao ove pahuljice, koje su padale po sledenim rudinama. Vjetar ipak nije jednako lece zasipao u lice i na moj upit bojažljivi nijedna se sjena nije prikazala. Tada se ispeh na brda moja naj viša, na čijim sniježnicama meni se bjehu pokazale onako često slike moje mašte. Oblaci biješnjahu oko mojih hridi. Ogoljela stabla borahu se svojim granama orijaškim protiv maglenih kreljuti te ih obuhvaćahu, a žile im drhtahu u strašnoj huci oluje; ništa drugo ne vidjeh. Prisluškivah, hoće li bar vjetara glasovi, kad bi prohujali, donijeti glask, te slični kakvu imenu; u pomamnu pogledah maglu u šumi, hoće li se koja ukazati sjena, da me trgne iz neizvjesnosti, te me mučila. Ništa ne čuh no grmljavinu vijora i lomnjavu stabala suhих, što padahu da se mogu mladike uz-

dignuti na njihovim hrekovima, zlamenje prolaznosti pojedinaca. Ništa oko mene ne vidjeh no bježanje oblaka, te neprekinutom, ali sved jačom brzinom hitahu dalje preko gora, dalje u neizvjesnost preko ponora u dolinama i gudurama, kao spiješenje ljudi kroz život, dalje preko svačega, dalje u neizvjesnost vječnosti. Sadoh s mojih brda i znadijah da ne će mi biti ovdje odgonenuta jedna zagonetka.

Odveć daleko, daleko od ovih krajeva bješe duh moga prijatelja; on stanovito ostaviti ne mogaše mjesto svog sadašnjeg stanka, da mi se ukaže, ili ne smijaše?

Tada ću u svijet i daleko sam, mnogo daleko pješio, tražeći mjesto gdje bi saznao, zašto su na mojoj harpi popucale one tri žice, koji se duhovi meni srodni ne mogu više oglasiti.

Obidoh mnoge krajeve i morsku pučinu, prispjeh eto u Grad nadahnuća i melanholije. Drevne mu zidine, te stoluju na svojim vječnim hridima, pozdraviše me kao iz minolog svijeta basna, koja do u naše doba osta da živim ljudima kaže: „Naričite, ljudi; vidite, jednoč bješe sve ovako lijepo na zemlji, ja sam još ovdje sama kao opomena tih davnih davnina“.

I mene je mnogo naučilo ovo kamenje, koje govori, naučilo me o prolaznosti svake ljudske veličine, već od davna dobro ga poznam i razumijem mu riječ. Ondje imao pasti željeni odgovor, to osjećah, ovdje sam imao znati za kim bi tu govao. Bješe o zapadu sunca i vas kraj utonuo u čarobnu ljubičastu svjetlost, sve zastrto šarom tog kraljevskog žalovanja. Nigdje ne spazih ovog mističnog rasvjetljenja, no samo u ovom gradu ruševina, koje tužno svijetle na zimnom suncu, gradu tihih dvorova, uz koje su pome i viti čempresi, gradu mirnih ljudi, koji čekaju da im se okrene udes. Popeh se na visoko do velike kule gradskih zidina, koje i danas jednako se ponosno uzdižu u sunčanoj svjetlosti ili u sjaju mjesečine kao u prijašnje doba, kad se gradu orila slava. Sjaja nestade pomalo, a s mora se gonjahu crni oblaci, na krilima oluje, koja nastajaše. Nisko prodirahu vlažni oblaci, kao da u njedrima nose vihor, kao da im je u njedrima zlamenje teških zgoda. Valovi se hukom uzburkaše i u svom bjesnilu pjeneći otirahu se o gradske bedeme, što im se otimlju kroz hiljadu godina. Grmljenju oluje i huci valova pridruži se mukla podzemna

tutnjava; i to sam poznao, to bješe preteča trešnje, koja je ovdje nemila gošća i što je više puta ništila i harala. Bio sam naslonjen o zidine dvorova, te su pred sto godina postali razvalinom, a sila zemaljske nutrine učini ih spomenikom opomene.

Zviždeći vije se oko mene vjetar na mojem osamljenom visu, a dolje u dubini tutnji jače i žešće, već se trese hrid na kojoj stojim, kad eto se meni približi u plaštu oluje bijeli oblak, kao da svijetli u nutrini; oblak lebdi i brza put mene, a ja ti spoznam u njemu jednu sjenu; oblak je kao kaban, te zastire pojavu, dugi magleni ustrižak ide za njim kao sjena mača, a pahuljice toga oblaka sastavljaju sjenu gusala u ruci svijetle jave. Sada sam obaznao s čije smrti popucaše mi žice na harpi. Za čas me iznenadi što ugledah mač sastavljen od magle, ali samo za malo, jer znadijah da Mu se pravo pristoji simbol mača u svom preobraženju, jer pjevač junačkih pjesama u duši treba da osjeća kao junak, da može plemenito iskazati osjećaje junaka, koje slavi, a bez te unutarnje iskrenosti naj ljepše pjesme bile bi lažne, naj divniji stihovi bili bi ništavilo pravo.

Po tom maču od magle, kojim se pasaše sjena, te na oblacima bješe u stolu, upoznah Ga, ne bješe doduše nigda sâm povukao mač, ali bješe vojvoda i vođ u duhu.

Luko! Duše plemeniti! Ti dakle nas ostavi, ti koji da počastiš rodni grad, svede na svoj jezik moje pjesme, da ih poznadu građani, koje ljubim, ali joh čiji jezik ne zborim. Poeta! Oko tvoje časne glave vije se vječni lavor-vijenac nesebične pjesme. Tvoj sjen moleći gleda u nebo i kao da blagosivlješ, ruka ti je nad svojim rodnim gradom. Ti podižeš svoje gusle i oluja se obraća u blag vjetrić, te piri niz njihove strune; uzburkano se more stišava, a na vapaj i pogled velikog pjesnika umukla je tutnjava podzemne vatre i tako ti je u vlasti, da, kao preobražen duh, te lebdi u oblaku, oslobodiš od pogibelji tvoj ljubljani zavičaj.

Naprijed lebdi u oblaku svoje slave, koju je malo samrtnika moglo poznati u pravoj cijeni i snuj za svoj rodni grad uz vijekove, i kao što sada ti molba pred nebesnim silama izradi spas zavičaja od strašnog bjesnila stihija, neka tako tvoji građani bolje procijene i razumiju po tvojoj smrti tvoju misao, koju si ostavio u svojim djelima.

Tvoja misao neka umiri ljudske strasti i očuva tvoj zavičaj od ljudske srdžbe i mržnje.

Guslaru svog plemena! Ti se ne slakomi na nestalnu svjetsku slavu, ti ne tražaše pohvalu prevrtljive svjetine, ti mišljaše i pjevaše ne za prolazni čas uspjeha, nego slutnjom preteče radnju nastajnih vijekova cijelog tvog plemena. Kad jednom budeš prolazio u tvom svijetlom oblaku, koji samo kao veo zastire mjesec, ali mu sjaja ne zaštićuje, kad kao Duh Stražanin, koji blagosivlje, lebdiš nad tvojim preslavnim zavičajem, preko čijih granica ni oluja sa juga ne može odnijeti u jedan dan tvoju na magli stolicu, tad ćeš postići nagradu svoje duše, za koju si sve dao na zemlji!

Rodenstein.

Iznimno donosimo ovdje niže i izvorni njemački sastavak, koji nam je bio ustupljen da se odade pošta našem pjesniku.

* * *

Der schützende Geist.

„An meiner Harfe drei Saiten
die rissen in dämmernder Stund
da wusst ich, es müsse bedeuten
dass verstummt eines Sängers Mund“.

R.

Wo weilest du Harfengeweihter? Zu welchen Höhen der ewigen Seelenheimath hat sich dein Geist erhoben, als die Stunde der Vollendung ihn vom Erdenstaube befreite? Wie bethätiget sich deine Seele jetzt? Gedenket sie dess kleinen Sternes auf dem sie eine kurze Spanne Zeit gewandelt? Gewiss gedenkt sie dess kleinen Sternes und derer auch die ihr verwandt gewesen, verwandt, in Rasse, in Sprache, in Hoffnungen. Zeichen haben sich mir geoffenbart, Erscheinungen habe ich gesehen, wir Skalden dess Nordens wissen das brausen der Wogen dess Eismeeres, die Farben der Nordlichtszacken und das wälzen der Nebel über die Hügel verstorbener Helden, zu deuten. Wie sollten wir nicht Zeichen zu deuten wissen, die um uns geschahen, wie sollten wir nicht erkennen die bleichen Nebelgestalten derer die wir geehrt im Leben, wenn sie dahinziehen vor uns im dämmernden Scheine ihrer Verklärung?

Umgeben von den ewigen Werken der Dichter der Vorzeit sass ich am prasselnden Feuer, das die Scheite meiner

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Eichen verzehrte zu später Nachtstunde gebeugt über meine Harfe und gedachte aller jener die ich so oft in meiner Seele gepriesen hatte ob ihrer Verdienste und die alle so fern von mir weilten. Ich blickte durch das Fenster und sah die Wolken über den abnehmenden Mond fliehen, gar selten nur durfte sein fahles Licht bis zu mir dringen, immer wieder überzog ihn der heulende Sturm mit seinen Wolkenschleiern bis er ihn endlich in ein Gewölk, schwarz wie das mitternächtliche Meer, versenkte. Wie frohlockend seines Sieges über dess Himmels sanftes Gestirn schien der Sturm keine Grenzen seiner Macht mehr anerkennen zu wollen, in seinen Grundfesten erbebte mein Haus und zitterte bis zu seinen Giebeln in der Höhe, das Feuer im Kamin sprühte zahllose Funken, seltsam erklang die Harfe in meiner Hand, es waren an ihr drei Saiten gesprungen.

Ich deutete es als ein Zeichen, dass irgend ein mir verwandter Geist dies Erdenleben verlassen habe, irgend ein Geist der meiner Harfe verwandt gewesen im Leben. Ich besah die gerissenen drei Saiten und siehe, es waren diejenigen der Geschichte, dess Liebesliedes und dess Heldensanges! Ich schauderte und fragte mich selbst, ob es mir wohl gestattet sein würde diese Saiten nochmals aufzuziehen, ob es mir noch einmal gelingen würde diese so zu stimmen, wie ich es einst gekonnt für das harmonische klingen meiner Gedanken. Ich versuchte es mit bebenden Händen und zagenden Sinnes, ob das Zeichen nicht wohl mir selbst gelte, ob es mir wohl nicht versagt sei hinfüro, der Liebe Schmerz und seltenes Glück, die Thaten der Geschichte und der Helden Ruhm zu besingen, zur Veredlung der Menschheit.

Es gelang mir endlich die Saiten neu zu spannen und nun wusste ich es gewiss, dass das Zeichen nicht mir, sondern einem mir verwandten Geiste gegolten, welcher ausgesungen hatte. Weit entfernt war ich von allen diesen und so konnte keine Nachricht über sie an mein Ohr dringen. Da stieg ich hinab zu den Wassern dess eisströmenden Flusses, zu schauen ob in seinem düsteren Spiegel mir das Bild dessen sichtbar würde der meiner Freundschaft entschwunden. Brausend schob sich Scholle auf Scholle, an den weidenbekränzten Ufern brandend. Im drängen dess Eises konnt' ich kein Bild erblicken, der Anblick des dahingeschiedenen war mir dort versagt. Da schritt ich weit hinaus auf die flache Ebene, über welche der Schnee treibend fegte, ich hoffte in dem Wirbel eine Gestalt zu erblicken, gebildet aus den Flocken des Schnees, eisigkalt wie der Körper meines entschwundenen Freundes, nun war dessen Seele jetzt so leicht und so frei dahin flog durch den Raum

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

wie diese treibenden Flocken über die vereisten irdischen Fluren. Doch gleichmässig wehte mir der Wind die Krystalle ins Antlitz und kein Gebilde beantwortete meine bange Frage. Da erklimm ich meine höchsten Berge, auf deren Firnen so oft mir die Bilder der Fantasie erschienen waren. Die Wolken rasten um meine Felsen herum, die entlaubten Bäume kämpften mit ihren Riesenarmen gegen die sie umfangenden Flügel dess Nebels und ihre Wurzeln erbebten im heulenden Sturme; sonst sah ich nichts. Ich lauschte, ob die Stimmen der Winde mir keinen Laut einem Namen ähnlich würden im vorbeisausen zutragen, ich schaute in die brauenden Nebel des Waldes, ob keine Gestalt mir würde sichtbar werden, die quälende Unsicherheit beendend. Nichts hörte ich als den Donner dess Sturmes und das Krachen sterbender Bäume, die fallen, damit neue auf ihren Überresten erstehen können. Zeichen der Vergänglichkeit dess einzelnen. Nichts sah ich um mich als das fliehen der Wolken, die mit ununterbrochener aber immer steigender Schnelligkeit flohen, fort über das Gebirge, fort in's ungewisse über den Abgrund von Thälern und Schluchten, wie das hasten der Menschen durch's Leben, über alles hinweg, fort in's ungewisse der Ewigkeit. Herab stieg ich von meinen Bergen und wusste, dass hier mir das schmerzliche Räthsel nicht gelöst würde.

Zu weit war wohl der Geist meines Freundes von diesen Orten, er mochte wohl die Stätte seines jetzigen Aufenthaltes nicht verlassen, um sich mir kundzugeben. Oder durfte er es nicht?

Da wanderte ich hinaus in die Welt, weit, sehr weit reiste ich, einen Ort suchend, wo mir Kunde darüber würde, warum die drei Saiten meiner Harfe gesprungen, welche Laute der mir verwandten Geister nicht mehr tönen darf. Ich durchzog Länder und Meere, endlich kam ich in die Stadt der Begeisterung und der Melancholie. Thronend auf ihren unvergänglichen Felsen begrüßen mich ihre ewigen Mauern wie ein Märchen aus vergangener Welt, welches zurückgeblieben ist bis in unserer Zeit hinein, um den Lebenden zu deuten: „Weinet Menschen, sehet, einst war alles so schön auf Erden, ich allein bin noch da als Mahnung der Vorzeit“. Auch mir haben sie viel gelehrt diese sprechenden Steine, sie lehrten mich die Vergänglichkeit aller menschlichen Grösse, ich kenne sie gut und verstehe ihre Sprache schon seit langer Zeit. Hier musste mir, ich fühlte es, die ersehnte Antwort werden, hier musste ich erfahren, wen ich betrauern solle. Es war zu Sonnenuntergang und die ganze Gegend war in zauberisches violettes Licht getaucht, die Berge, die Felsen, die Stadtmauern, alles, war in

die Farbe der Königstrauer gehüllt. Nirgends habe ich dieses mistische leuchten beobachtet als nur hier in der Stadt der in der Wintersonne wehmüthig leuchtenden Ruinen und der von Palmen und Cypressen umgebenen stillen Wohnungen der auf eine Wendung ihres Schicksals wartenden stillen Menschen. Hoch hinauf stieg ich, bis zum Hauptthurme der Stadtmauern die heute noch im Sonnenlichte oder im Mondesglanze ebenso prächtig dastehen, wie zu den Zeiten der ruhmeshallenden Vorzeit. Der Glanz schwand allmählig dahin und vom Meere kamen Wolken dahergejagt auf den Flügeln eines beginnenden Sturmes. Niedrig zogen die wässerigen Wolken als trügen sie Gewitter in ihrem Schoosse, als trügen sie Vorzeichen schwerwiegender Ereignisse in sich. Aufbrüllten die Wogen und in ihrem Zorn überschütteten sie die Mauern der Stadt, die ihnen seit bald tausend Jahren trotzen, mit ihrem Gischte. Dem heulen des Sturmes und dem Donner der Wogen gesellte sich ein tief erdinneres Grollen, das kannte ich auch, es war der Vorbote dess hier so häufigen, schon oft verheerend gewütheten Erdbebens. Ich stand gelehnt an die Mauern eines vor hundert Jahren zur Ruine gewordenen Palastes, den die Kräfte dess Erdinnern zu einem Denkmale der Warnung gemacht.

Zischend umheult mich der Wind auf meiner einsamen Höhe und tief unten grollt es stärker und stärker, schon erbebt der Fels, auf dem ich stehe, da saust heran auf den Flügeln dess Sturmes eine lichtere Wolke, wie innerlich leuchtend, sie schwebt auf mich zu und ich erkenne eine Gestalt in ihr, die Wolke ist wie ein Mantel, der eine Erscheinung verhüllt, ein langer Nebelstreifen zieht nach wie der Schatten eines Schwertes und Flecken der Wolke bilden die Gestalt einer Laute in der Hand der leuchtenden Erscheinung. Nun wusste ich aus Anlass, von essen Tode die Saiten meiner Harfe gesprungen waren.

Auf einen Augenblick verwirrte mich der Anblick dess Schwertes aus Nebel gebildet, doch nur auf einen Augenblick, denn ich erkannte, dass das Symbol eines Schwertes ihm in seiner Verklärung wohl gebührte, da ein Sänger von Heldenliedern in seiner Seele Innerstem als Held fühlen muss, um die Gefühle der durch ihn verherrlichten Helden in edler Form ausdrücken zu können, ohne welcher innerlichen Aufrichtigkeit die schönsten Lieder falsch, die künstlichsten Verse hohl und gehaltlos klingen.

An dem Schwerte aus Nebel gebildet, das die Volkenthronende Gestalt umgürtete, erkannte ich ihn, er hatte zwar nie das Schwert selbst gezogen, doch er war ein Feldherr und Anführer im Geiste.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Du also, Lucas! edler Geist! hast uns verlassen, du, der deiner Vaterstadt zu Ehren meine Gesänge übersetzttest, damit sie jene kennen lernen, die ich so sehr liebe aber deren Sprache zu sprechen ich nicht gelernt. Um dein ehrwürdiges Bardenhaupt schlingt sich der ewige Lorbeer dess uneigennütigen Dichters. Flehend blickt dein Schatten zum Himmel und wie segnend hältst du deine Geisterhand über deine Vaterstadt. Du hebst deine Laute und der Sturm wird zum milden Lüftchen indem er durch ihre Saiten gleitet, das empörte Meer legt sich und auf dess toten Poeten flehenden Blick verstummt das Grollen der unterirdischen Gluthen und so war es dir vergönnt als verklärter in Wolken schwebender Geist die Gefahr deiner geliebten Heimat zu beschwören.

Schwebe dahin in der Wolke deines Ruhmes, den so wenige nach seinen wahren Werthe zu erkennen vermochten, plane über deine Vaterstadt für alle Zeiten zu ihrem Heile und so wie jetzt deine Fürsprache bei den himmlischen Mächten die Errettung deiner Heimat bewirkte vor dem drohenden Ungestüm der Naturkräfte, so mögen deine Gedanken, die du in deinen Werken zurückgelassen, nun, nach deinem Tode von deinen Mitbürgern besser verstanden und gewürdigt, fortan die menschlichen Leidenschaften besänftigend, deine Heimat vor den Erschütterungen durch menschlichen Zorn und Hass, bewahren. Barde deines Stammes! Nicht hast du gegeizt um vergänglichem weltlichen Ruhm, nicht hast du gebuhlt um den Beifall der veränderlichen Menge, du hast gedacht und gedichtet nicht für die vergängliche Stunde dess Erfolges, sondern ahnend hast du vorgearbeitet den Jahrhunderten der Zukunft deines ganzen Stammes. Wenn du dereinst dahinziehst in deiner lichten Wolke, die den Mond nur verschleiert nicht aber dessen Glanz verlöscht, wenn du schwebest als segnender Schutzgeist über deine unendlich gross gewordene Heimath, über deren Grenzen selbst der Süd Sturm deinen Nebelsitz nicht in einem Tage hinaus zu tragen vermag, dann wirst du erlangt haben die Belohnung deiner Seele, nach der allein du getrachtet auf Erden.

Rodenstein.

HO CAPIO! (Razumio sam!)

== Lakrdija u tri čina ==

napisao Ljubo Bilić (3. Г.)

Stvar se događa u Starom Gradu na ostrvu Hvaru oko 1850. godine.

—*^{*} Pisac pridržava po zakonu sva prava za se. *^{*}—

LICA:

1. Šjor¹ Stéfano Zlatór
2. Kumpór² Antuónij „Aleluja“ iz Verbanja ✓
3. Mištro³ Zaneto „Porugáča“
4. Parón⁴ Tadéo „Pištún“ svjedok
5. Mištro Šimun „Škopíra“ svjedok
6. „Nane“ sin Šjor Stefana.

Čin I.

Pojava I.

Kumpór Antuonij „Aleluja“ sam pred vratima Šjor Stefana.

„Aleluja“. Néznôm bih iša, al ne! Muká mi je *vjera-miénte*,⁵ jer nim⁶ ímôm za dát još onú petnáeste fiorínih, ča su mi zájôli lôni: ne bih rôd da mi jih zakrôtídu sadója* i da se ne svádimo; a s druge *bónde*⁷ mi je potríba i juto⁸ potriba! jer mi vajô⁹ puoc svakojóko sômilit u Solín dvi vrieice hrônjé za ovú zimú, *perchè*¹⁰ zeleníla za ovó godíšée oh! *parí* mi se¹¹ da ée mo ga želít vidit néšma¹² se okusít. Onó sôn pôsijól na dvô, na tri mista ripe i rodákve a ne vídi se *žarna*¹³ niknut, kolíko da su ga zviri pozobôli. *Pasóna*¹⁴ godíšéa dohodíli bi almeno¹⁵ Puízi¹⁶ s bóbuon, a ovó, hvôla Bógu, litos za *kaštíg*¹⁷ i njih je nestálo. Onó malo čô se nahódi u ovó naših glôdnih

¹ gospodin ² kum ³ majstor ⁴ gospodin ili zapovjednik lade ⁵ uprav
⁶ njima ⁷ strane ⁸ ljuto ⁹ valja, treba ¹⁰ jer ¹¹ čini mi se ¹² nego li
¹³ zrna ¹⁴ prošla ¹⁵ barem ¹⁶ Puljizi, talijanci iz Pulje ¹⁷ pedepsu. * sada.

manjagazíjet,¹ drogo je i pridrogo da te dusa boli poč istratit *šuold* . . . .²

A pok jo činim *konat*³ kako da mi je puna *buorša*,⁴ a *invieće*⁵ nimom nego duga. Bih dakle iša u šjor kumpora, ol ne? Hm!! Hm!! Ah! vajo se *rešelvít*.⁶ Bome govori naš šer *Kurót*⁷ da nečesita nabi leje (= *necessitas non habet legem*)⁸ a tuo će reć, ako se dobro spominjem da diguod vajo izgubit i sramotu i obroz, kad se čovik nahodi u nevoji. Homo čakle! Homo! *koza šierve*:⁹ ne možemo nego *provát*¹⁰ (kuca na vrata šor Stefana).

Nane. Ko je! Ko klapje?

P o j a v a II.

Isti, Nane i Šior Stefano.

Aleluja. A niko ne, jo som jo, otvorte. (Nane otvara vrata da vidi ko je).

Aleluja. O mōli, zdravi! Jesu doma šjor Pōpe?

Nane. Jesu, jesu, a ča ćete s njima, kumpore Antuoniju?

Alel. Imo bi nim za reć dvi beside, ako nisu u poslu.

Nane. Čekōjte jedon kip, kumpore Antuoniju gren-nim reć.

(Ide i viće:) *Papà, la ciama kumpōr Antonij Aleluja.* (= Čaće! Zove vas kum Antonije Aleluja).

Šjor Stefano. **Ho capio!!!! (Razumio sam!!!!)**

P o j a v a III.

Aleluja. Oh! pasja vira od diteta! Koji mu je vrag reko, da me zovu Aleluja! A ne zovem se jo po provoj *kazoti*¹¹ Kuničić? Ovi vrōgi od Starogragjanih već nikoga ne znaju zvat po svojuoj kazoti, neg svak vajo da ima maškaru na-rilo. Nikoga zovu *Kalagáće*,¹² nikoga Brez-kosti, nikoga Gvozdeni miš, nikoga Veli tovor, nikoga Jajor, nikoga *Proféta*,¹³ Pečeter, Kokošor, Pišalo¹⁴ a ko bi duošal na kraj ovima vrozima, dona-

¹ koji jedu novce, tako seljaci zovu trgovce u Staromgradu ² novčić
³ račun ⁴ pjeneznica, tobolac ⁵ naprotiv ⁶ riješiti se ⁷ paroh ⁸ iznakažena mudra riječ latinska = nužda nema zakona ⁹ šta treba ¹⁰ kušati
¹¹ kući ¹² spusti gaće ¹³ prorok ¹⁴ mižalo.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

pokon Princip. Biskup, ma nešma tuomu, imali i Oca nebeskoga ove pasje vire, ali nim je hvala-Bogu krepol. Rastiegli se, ako Bog dô do jednoga . . . . (bijući se u grudi). Bože mi prosti! ma su baš vrožji i vajo da nim rečeš i gore. Aleluja . . . ? puh! pasja giro od ditmana* ijés ga ti vidil! a pok jes čul šjer kumpora? I oni: Ho capio! Nisu arjavi¹ čovik, ma rekli su ga borme na neki nočin, da su me stavili i oni u *šuspet*.² Ča će tuo reć: ho capio? hu! hu! Ah! doćemo i temu na kroj. Puoću jo u meštra Zaneta Porugaće, uon mi je prijatej, uon se *intendi*³ u latinski, *spjegaće*⁴ mi on ča će tuo reć „ho capio“. Ufon da ne će bit zla, ma mi je *proprio*⁵ udrila malo u glavu ova rič.

Šjor Stef. Evo me s vami kumpore Antonij.

Alel. Oh! zdravi bili šjor kumpore, ča-je kako-ste?

Šjor. Stef. Dobro, fala-Bogu, a vi kumpore Antoniju?

Alel. Kako nevuojni čovik, a od zdrovja ne mogu se fala-Bogu tužit A kako Vam gospodarica?

Šjor Stef. Dobro i ona sadoja: *pasala*⁶ je jednu veliku *burašku*⁷ i ona, ma je fala-Bogu *šuperala*⁸ ča som se i straši dosti znate.

Alel. Eto fala-Bogu; da jim Buog do i u naprida . . . . .

Š. Stef. A u čemu voš možem sluzit, kumpore Antoniju?

Alel. Eh! eto *dobota*⁹ imom i *riguorda*¹⁰ i reć von. Znom da som vom dužan još od loni onu petnaeste fiorinih ča ste mi zajoli i mislil som vom jih vrotit litos, a eto vi znote, kako je išla introda pak i one dvi nevuojne kapje, ča se je učinilo ne može se ni prodat ni darovat. Duoša som dakle u vos, da biste mi učinili *karitat*,¹¹ da bi ste mi zajoli još jednu dvodestet fiorinih, da mogu kupit malo hronje za ovu zimu, jer vi znote, muoj šer kumpore, da ol *abundancija*¹² ol nevoja, hoće se jist. Eto, ako možete, učinte mi jednu veliku jubov a jo éu vom, ako mi Buog do zdrovje, pošteno sve vrotit i *učiniću stimu*¹³ od vos. I til som vom donit danas jednoga kozličea, da ga izite na moje zdrovje, al tuo je čoviče Božji, još nevuojno i misero, kako nimo listo-trovie ča je ova suša i bura sve izgorila éa do marve: ma ne buojte se, nijeću vos zaboravit.

* Djeteta. ¹ rdavi = loš, zao ² sumnja ³ razumije se ⁴ protumačie ⁵ uprav ⁶ prošla ⁷ oluju ⁸ preboljela, nadjačala ⁹ malo ne ¹⁰ obzira, stida ¹¹ lju-bav ¹² obilje ¹³ štovaću vas.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Š. Stef. Ah! to ne smeto, kumpore Antoniju, nemojte se za to brigovat, ne i kako od pinjez, virujte mi da som *skaras*¹ i jo. Imaju mi za dat, ako éete na sto mist; a niko ne doje; neg mi se vajo skitat po *preturi*² ako éu škodit moje. Virujte mi da som već *stuf*.³ Čujte ovu: Biće dvo miseca don da som činil donit iz Senja sto vrić cvita i doša mi je jedan *butigir*⁴ da mu *čedim*⁵ 10 vrić tega cvita za njegovu butigu; jo som čoviče čedil *volentijeri*⁶ brez sumnje, brez *ricevute*⁷ i čeko som da mi donese pineze. Hoćete virovat; imo mi je rilo *denegat*⁸ cvit i reć da on ni primil ništa. I tako som s njim sadoja u provdi. Biste virovali?

Alel. Virujem, virujem šjor kumpore! Tako se dogogja. Današnji don vajo se diguod i pokajat učinit komu dobra. Jo ne znom kako se je ovo svita izopačilo. Tako se je i meni dogodilo onomodnje.⁹ Duošlo je, čoviče, tamo u naše selo neko-liko onih vragov od *skularić*¹⁰ za učinit jednu *fraju*,¹¹ kako oni govoru, i duošli su, čoviče Božji, u muoj dvor da hoću nim prodat jednoga kozlića, da će mi ga plotit puoč jo hoću. Ja som *difati*¹² imol jednoga baš dobroga . . . . . vijeramente dobroga posve ne, jer kako som vom rekol, otolič¹³ litos nimo onih provih kozlić. U malo rićih pogodili smo se po 30 suoldih *funat*¹⁴ i jo som nim ga dō. Kad ti je bilo, čoviče božji, oni su ti ga *oforali*¹⁵ i utekli, da jih već ni moje oko vidilo. Za tuo som duoša danas u *Paiz*,¹⁶ za puoč se tuzit na preturu, ako se bude moć noć ono *maškalcunih*.¹⁷ Ma strah me je da će bit: *Ki abù abù*,¹⁸ tako mi je reko naš šjor kurot, ko ji izi, izi.

Š. Stef. Vidite *karonj*¹⁹ od dice! A zoš ni ga dat pri neg su ga plotili?

Atel. Eto, jo som se *fidol*²⁰ u njih, kako vi u tega butigira.

Š. Stef. Sad da se vratimo no se, *koza šerve*,²¹ jo éu vam zajot tu dvadeset fiorini, ma učinićemo *bokun korte*.²² Vi se ne éete za to *ofendit*.²³ Jo vos poznajem, vi ste pošteni čovik, ma

¹ oskudan ² sud ³ da mi je dodijalo ⁴ dućandžija ⁵ ustupim ⁶ rado
⁷ primnice ⁸ kazat da ne, zanijekat ⁹ onomadne ¹⁰ gjačići ¹¹ gozbu na izletu ¹² u istinu ¹³ prije ¹⁴ Stara mjera: Pfund ¹⁵ izjeli ¹⁶ mjesto, varoš ¹⁷ derani ¹⁸ ko je imao imao ¹⁹ sramotnik, svinja ²⁰ povjerovao ²¹ šta služi, šta éu ²² komad pisma ²³ uvrijediti se.

za da se zno ča sam vom do, tako ćemo upisat; Bog sačuvo jedne smarti moje ol vaše, vi me razumite . . .

Alel. Eh! istina je živo; eto činite ča vi znote, šjor kumpore, jo som svemu kuntenat, ma ne će bit potriba od *bul*?¹

Š. Stef. Ah! ne, ne, na kortu bilu sa dvo svidoka.

Alel. A ča som i ti² reć, zoč³ služu ta dvo svidoka? *Amor* nismo na pretuu ni na testamjentu.

Š. Stef. Bože moj, kako ne razumite, ovako se svej činidu korte, vi znote da brez svidok jedna korta nema *valora*.⁴

Alel. Ah! ča ćete da jo znom . . . eh! Vi znote da mi druzi se ne indendijemo, nego okolo motike i maškлина pa Buog!

Š. Stef. Staviećemo, kumpore Antoniju, i malo dobitka, jer vi znote, da i ja imam puno trotnje a malo se dobije.

Alel. Eto jo se stavijem u vaše ruke, šjor kumpore, činte ča vos Bog nadahne, somo da ne bude puno tega dobitka, jer vi znote koja godišća *kuriju*.⁵

Š. Stef. Ah! coviče jednu molu stvar. Staviećemo puo solda na florin. Vidite, da je stvor molo.

Alel. Ah! *bjen*.⁶ Kad ni nego puo šuolda, to je stvor molo po sve. S tim, čovik ni bogat ni siromah.

Š. Stef. Sedte s⁷ tim vrimenom kumpore Antoniju!

Alel. Folo vam, šjer kumpore, dobota mi je malo i potriba, jer sam se malo umoril duoć do Paiza. Vi znate da su već i godišća . . . (sijeda).

Š. Stef. (zove sina) Nane?

Nane. Ča će te?

P o j a v a IV.

Nane i isti.

Š. Stef. (Nanu) Va-me čamàr kvà el meštar Šimun e il paròn Tadèo che i venja kvà un momento a sotoskriver una karta (Hajde, zovni mi majstora Šimuna i patruna Tadiju da dođu amo za čas da potpišu jedno pismo).

Nane. Gren udija.

¹ biljezi ² til = hotio. Ovo se kaže kad se čovjek stidi onog što ima kazati. ³ zašto. ⁴ vrjednosti ⁵ rastu. ⁶ dooro.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Š. Stef. (Uzimplje pero, hartiju i kalamar i piše primnicu): *Ricevuta.* (Može se ispustiti kazivanje primnice).

Se dekjara kvalmente kè io sotoskrito per kompjacenza di kumpor Antonio Kuničić lji konto e zborso in vista fiorini 35 moneta konvencionale in bankonöte e ciò in senjo d'imprestito da estingversi col primo possibile inkontro, kvest' ògi kvì in kaza ala prezenca di due galantuomini, d'indùbia fede e riputacione atkve di religiosi kostumi e kondöta, primo meštro Šimun Škopiza dèto Kalafot e patron Tadeo Pištun capitan de pikolo kabotajo, kvì domiciliati in kvesto paeze. Si dikjara inoltre kvalmente ke il sudèto kumpor Antonio Kuničić kvi ala prezenca dei sudèti mištro Šimun e Patron Tadeo si obliga e liga in parola di galantomo, ke mi zborserà l'importo di soldo mèdzo al meze per onji fiorino a titolo di supporto competente fino ala precíza epoka kvando venjirà al' estingvimento del' intero kapitale di fior. 35. In fede di che, ecétera.

Čitavekia . . . .

Stefano Zlator.

Š. Stef. (zove sina) Nane?

Nane. Evo, evo gredu! (Ecco, ecco i vien).

P o j a v a V.

Patrun Tadija, Pištun i majstor Škopira ulaze i kažu:

Ča zapovidate Šjor Stefano, evo smo ovdi za poslužit vos.

Š. Stef. Prostitute, moji drogi, učinte mi jubav, potpisajte ovode ovi bokun ricevude za ovu sekodu. Anci vi, paron Tadija, prošтите ju i spjegotje mu je farvoski, neka je boje razumi.

Patrun Tadija. (Čita primnicu mučno, pa kaže kumu Antoniju) A znoš ča će ovo reć?

Alel. Bogme neka slušom.

Pat. Tad. (Pogleda opet na pismo pa počinje:) Ovo će reć da ovode gospodin Šor Stefan ti zajmiju ovode u ovu kuću prid nami, koji se zovemo meštar Šimun Škopira, Tadeo Pistun kapiton od pikula kabotajo, judi pošteni i poznoni po poštenju i po religjuni, da ti zajmiju 35 fiorinih u bankanotim a to će reć u korti i da se ti podobligoješ, da ćeš njim ploćat po šolda dobitka na misec na svaki fiorin (fino al totale estingvimento del kapitale) a ovo će reć, dokli se ne deliberoš od ovega ka-

pitola, to jes dokle ne vrotiš ove pineze. Čitavekia ogji. Stari-grod na 15. novembra mijor osam stotin i pedeset (prema Šjor Stefanu:) Jie tako šior Stefan?

Šj. Stef. Je, baš, je.

Par. Tad. Dobro je. Ovako mi je drogo. Nimam bidon skule, ma govori poslovica da više *pratika* vajo nego grama-tika; a mi smo judi koji se skitamo po svitu; pak čoviče božji vidimo, slušamo i naučimo sve. Tarpi se istino je, ma *koza šjerve, rekompensani*¹ smo, jer se zvilupoje² čovik.

Š. Stef. Sad vi kumpôre Antoniju ovde prikrište se.

Alel. Tako je: (Ustaje i stavljajući ruku na čelo, počinja:) U ime Oca i Sina i Duha svijetoga. Omen-Isus (opći smijeh).

Pat. Tad. Oh! pasja te vira obukla jutros! Nisom ni ovega vroga još vidi *e savè ke go pasà 60 ani* (= i znate da sam prekoračio 60 godina). Čobane divji jijete...³ za tué! Ovode na korti da učiniš križ na misto tvoga imena, kad ne znoš pisat, za da di kjaraš,⁴ da si kuntenat⁵ od ove ricevute. Pojte se vi intrigovat⁶ u ovu jentajut⁷! Ah! potloga ne bi čo-vek virovo! Ah! lipa je baš i ova lipa!

Alel. Kumpatite⁸ judi božij, ol son jo kad čini ovi *mištier*.⁹

Par. Tad. I vidi se da nis, vidi.... éapoj ovode za puntu od pera.

Alel. (Uzimplje pero svom rukom).

Par. Tad. Sa dvo prsta somo!! Ol misliš da ti je ovo mašklin ol motika?

Alel. Oh! nespacijenta¹⁰ čovika (i bilježi krst).

Paron Tad. (Pošto je Aleluja zabilježio krst). Oh! lipega križa! Boje bi ga kokos s nogom učinila..... (pak potpisuje glasno): Paron Tadeo Pištun capitan de pikulo cabotajo testimonio ala kroce (pak dava Pero majstoru Šimunu, koji se jednako glasno potpisuje): Mištro Šimun Škopira (Pak kaže patru Tadijji): *Ma si deve dir teste* (= ali ima se kazati teste). Jo som barem vavik ovako činil.

Par. Tad. Nemoj mi se učinit sjedit. Zove se *teste* oni, ča kanto *pasjo* u velikoj setimoni koji čini od parvega na pul-pitu, nisom zno da si i ti tako *injorانات*.

¹ nagrađeni smo. ² razvija. ³ je li. ⁴ očinješ. ⁵ zadovoljan ⁶ pačat ⁷ če-ljadinu. ⁸ oprostite. ⁹ zanat. ¹⁰ neustrpljiva.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Mas. Šimun. *Skuze, skuze* (oprostite) (nastavlja pisanje): *testimonio alla kroze.*

Par. Tad. Do nopokon i ova je učinjena. Pari mi se da ne služi ništa više. Jo gren dake ća i stojte mi dobro.

M. Šim. *Anke da parte mia la ge stia bèn!* (= I s moje strane, da ste zdravo!)

Š. Stef. *Skuže savè, skuže, e grazie.* (= Oprostite, znate, oprostite i fala vam).

M. Šim.)
Par. Tad.) Njente, njente (= ništa, ništa) (idu ća).

Šj. Stef. Sad evo von ovode kumpore Antoniju 20 (dvodeset) fiorinih.

Alel. Ma meni se čini da ste upisali trideset i pet, ako son razumil šer kumpore?

Š. Stef. Jie, ma smo stavili i onu petnaeste fiorinih ća su od loni, kapite! (razumijete li!)

Alel. Ah! Ah! Ah! kapin, kapin; loni petnaeste a sad dvodeset, tuo je dvostipet, dobro, dobro.

Š. Stef. *Trideset i pet, čoviče!*

Alel. Na di mi je glova! istina je, istina, a trideset i pet šuoldih dobitka, tuo grie dobro. Sad vom ne mogo šjer kumpore nego zahvolit, i da vos Bog nadori. A joću ako mi Buog do zdrovje učinit stimu od vos. Tamo do petnaeste dvodeset don neka se pri malo remeti poslaću vom onega kozlića, ća som vom reka. Dakle šier kumpore s Bogom vom, pozdrovte šjeru gospodaricu i svih ostalih od kuće.

Š. Stef. Tako i Vi, pozdrovte doma i guvernojte se. Zbrigada anke kvesta! (= Opravio sam i ovu)!

(Sin Nane koji je nazočan završetku ove pojave pribada papirnat rep Kumporu Antuoniju, koji odlazi).

(*Svrha prvog čina.*)

Opaska. Donosimo ovu lakrdiju kao prilog za čakavsko narječje i jer živo prikazuje općenje na Hvaru. Ostavili smo riječi, kako ih po izgovoru piše rukopis a naglasak smo naznačili po njemu samo na prvoj stranici. Stoga ćemo na svrhu donijeti popis riječi s pravilnim pisanjem i s naglaskom. Starograđani izgovaraju *a* kao *o*, ali Vrbanjani kao *uo*, *m* često ka *n* a svi Čakavci *ć* kao češki *t*.

Donosimo ovo kao prilog za čakavsko narječje i jer živo predstavlja općenje na Hvaru.

ИСТОРИЈА ЈЕДНЕ КОМУНЕ.

(Из успомена старога ђака).

(наставак)

И. Н. Потапенко.

V.

О томе како треба готовити супу и пси Јагелоновљеви.

Првих дана нашега заједничког живота показале су се неке тешкоће. Као што је било уговорено, сваки је дан по један од нас морао остајати дома, ради оправљања домаћих послова, а остали су могли ићи на предавања.

Видело се да је пут од четири врсте мало подугачак, а нарочито Јагелонову, чиј је крилати огртач давао слаб отпор елементима; али на ту смо се незгоду убрзо навикнули. Много је теже било ономе, који је остајао дома. А то је прво мени у део пало. Благајник Кирђага даде ми двајест копејака и упути ме, како ћу наћи оближњи трг, где ми је ваљало купити намирнице, и ја по његовом упуту одем. Али ту наиђем на велику тешкоћу у томе, што мој капитал не одговараше пијачним ценама. Прорачунавши нај савесније, закључио сам, да се за двадесет копејака не може купити ништа паметно. Намера је била да се зготови чорба, којом би се пахранили сви чланови комуне. Али, фунта меса коштала је десет копејака, тако, да је само на то отишла половина целог капитала. А при томе, шта је фунта меса на четворицу младих људи? Па опет за то купио сам што сам могао. Десет сам копејака потрошио за месо, за две сам копејке купио зелени, а за четири две фунте црнога хлеба. Још ми је остало четири копејке. Њих сам употребио за кромпир и крупу. Дошавши дома, покажем клисарци шта сам купио и објасним јој да ми од тога ваља зготовити чорбу за сву четворицу, на што ми она изјави, да ја од тога не ћу зготовити никакву чорбу. —

То ће испасти некакав бућкуриш! Где је то још било, да се од једне фунте мяса и два кромпира може да скува чорба за четворицу? Не, не ћете ви од тога начинити никакву чорбу. Погле само, шта су они измудровали! Сами да готове чорбу! Па каква ћете ми ви после господата бити, кад сами будете чорбу кували? Какви сте ви ђаци? Жестока посла — са једном копејком хоће да нахране двадесет људи...

Моје било мишљење клисаркино, са којим се ја нисам морао сложити. Ја дакле мушки прегнем да испуним своју дужност. По погодби нам је клисарка морала давати на послугу шерпељу и тигањ, према томе шта хоћемо да готовимо, па ма се и не слагала са нашим назорима. Овога је пута потребна била шерпеља.

У осталом ја сам се уверио, да је клисарка у ствари била много боља, него што би се по њеном разговору могло мислити. Кад је видела, како сам у шерпељу насуо воде, па у њу метнуо зелен, кромпир, крупу и месо, и како сам се спремао да тако напуњену шерпељу приставим на ватру, она плесну рукама и викну тако запрепашћено, као да сам пошао да кога убијем.

— Та шта сте то намислили? Та зар се то тако ради? Та каква ће то чорба бити?

— Него како треба? — запитам ја, нашавши се у великој недоумици.

— Па ето како треба. Треба — и то је први посао — да вода проври, сама, чиста вода, онаква каква је, без игде ичега. То је прво. А друго је, да се месо испере. Сваки православни хришћанин зна, да месо треба испрати... Па кад вода проври, онда људи од реда међу зелен и бибер, и со, и ловорику... А где Вам је бибер? Па Ви ни бибера немате... То значи да ни чорба не ће имати никаква укуса. Каква ми је то чорба — без бибера? Ни соли нема, ни лавора... Ето ти чорба! И то ти је чорба! А лук, а где Вам је лук? То значи да нема лука?... Чорба! Красна чорба!...

И тако говорећи, она све из шерпеље изручи, на ново је наспе водом, па је пристави на ватру, а за тим дочепа све што сам донео, живо почне испирати месо и у опште се лати да сама скува моју чорбу. Мени је остало само да гледам и

да уживам, што сам и учинио. Кад је вода у шерпиљи почела врети, клисарка метне зелен и месо, па све лепо посоли својом сољу. Уколико се та смеша загревала, она ју је варјачом мешала, а кад је, после подужега времена, све то стало врети, она онда сручи крупу, исече кромпир на ситно, па и њега баци у шерпељу. Кад је све то довољно, онда метне бибера и лаворовог лишћа и напослетку учини нешто шта ја нисам никако очекивао: метне у тигањ масти, загреје га, баци у њ ситно исецканог лука, подржи га на ватри, док лукац није поруменио, па онда све то сручи у шерпељу.

— Ево тако, то је сад чорба! То је права чорба! — рече ми за тим, као поучавајући ме. Оно истина, меса нема довољно, али сам зато запржила луком, те ће бар имати укуса; лук, кад се запржи, вара укус...

Ја јој се станем захваљивати за поуку, за маст, лук, со и бибер, али она на све то скромно одговори:

— Е, па шта знам да радим с Вама, кад Ви ништа не умете како ваља. Тек то и није Ваш посао. Не, то није за Вас, никако није за Вас!

А чорба је доиста већ пријатно мирисала. Клисарка је измакне, да не би искипела, али само мало, како би и даље могла уживати благодети огња.

У то дођу и чланови комуне. Беху гладни као зверови. Даљина од четири врсте невероватно им је отворила апетит. Ја сам већ био наместио сто, поставивши посуђе и хлеб.

Шта? викну Кирђага. — То ти је сав хлеб? Та то није доста ни мени самоме!

Ја му објасним, да више иисам могао купити, па му онда набројим шта сам све набавио. Кирђага почне да замера.

— Фунту меса! Мислиш ли ти да смо ми мачићи, што ли? Па то значи само колико да се намамимо, да надражимо апетит... И какав си ми ти то гроф, да ти мора бити месо од десет копејака? Што ниси тражио трећу врсту, она кошта четири копејке, па би сад имали не једну, него две и по фунте. Као да није све једно која је врста меса, месо је месо. Главно је, да што више оде у стомак... Не. Видим ја, драги моји, да вас треба учити, па учити!...

Наклописмо се на чорбу. Хлеба је доиста било мало, али Кирђага оде клисарци и са својственом му мудрошћу добије од ње још хлеба. Чланови комуне поједу чорбу и пошто су подуже сложено своју ревност посветили јевтиној кобасици, нађу, да је чорба изврсна.

— Дивна чорба! генијална чорба! усхићено је хвалио Кирђага, а Феђа и Јагелонов само су јели и ћутали.

Чорба је, у осталом, и испала доста укусна, али јој је главна врлина била, што је била топла, а то је оно што су наши желуци већ одавна тако упорно захтевали.

Сутрадан Кирђага одреди самога себе да остане дома, како би са што економије набавио све што треба. И њему збиља пође за руком купити јевтино месо. Оно је додуше било врло рђаво, али ми томе нисмо придавали никакав значај. И Феђа је своје обавезе доста добро испунио, али са Јагелоновом се деси читава историја.

Он се упути на пијаци, тек што смо ми отишли у школу. Имао је у џепу двадесет и три копејке, пошто се искуством утврдило, да је двадесет мало. Погледа, читав ред дућана и на њима широм отворена врата. На довратницима висе говећи черези и цела телад одеране коже и ишчупана дроба. И у дућанима унутра црвене се крвави делови поклане стоке. По пијаци пуне тезге набалане суве рибе, кромпира, овчевине, комађа свинског сала, а за тезгана седе пиљарице, Светина се мува тамо-амо. Људи улазе у дућане и излазе, сви изгледају замишљени, заузети послом, очевидно се сви разумеју у оно, ради чега су дошли. И ево где се и Јагелонов поче шуњати око дућана и тезага. Што год би погледао, све му се чини да није оно што њему треба. Долазе купци, пазаре кромпира, по фунту, по десетину других производа, товаре у корпе, износе из месарница делове сочног меса, неки узимају по читав черек телетине. Па кад је представио себи, како ће ући у дућан, са својом бедном сугицом у џепу и како ће затражити само за грош, за цигло један грош, буди каквог јевтиног ђубрета, онда му се учинило, као да ће сви — и трговци, и купци — стати да га с презрењем гледају.

Тумарајући тако читав час и по, силно је прозебао и опет није могао наћи довољно храбрости, да штогод купи.

Почеше га већ мрко погледати. Његово необично одело изазиваше општу пажњу и, док је пролазио поред тезага, пиљарице не скидаху очију са његових руку.

Светина се међутим поче разилазити. Скоро па ће се већ и пијаца затворити. Неке су пиљарице почеле већ распрематати своје тезге. Јагелонов се још никако није могао ни на што да одлучи. Напослетку се са дубоким очајањем у души, одлучи, и готово трком јурне у месарницу. Не гледајући ни на што, не видећи ни продавце, ни купце, ни робу, изговори као кад се научи лекција на памет:

— Дајте ми, молим Вас, меса, од онога што је по четири копејке фунта...

— То хоћете за псе? — запита месар.

— Јесте, да, за псе... Дајте ми две и по фунте...

— Не знам, да ли ће га се још наћи... Доцна је!

„Богме, ако се нађе, ја ти већ више никуда даље не одох“, — одлучи Јагелонов у себи. Али се меса за псе нашло. Јагелонов плати, па узевши што је купио, нагло излети из дућана. Ништа више није куповао. Изгледало му је да сада нема више смисла куповати кромпира и крупе, пошто је изашло да је месо за псе. Све му се некако чинило, да ће месар све то видети, и да ће сви онога часа све дознати, па ће стати да пружају прет на њега и да му се смеју.

„Та то је малодушност, то је слабост!“ — говораше сам себи, али ништа не беше у стању са собом да учини.

Дошавши кући, оде право у своју собу и стане плакати. Пошто се умирио и сетио, да на њему лежи обавеза исхране целе комуне, он оде газдарици и отворено јој исприча све што му се десило. Клисарку то гане, пожали га, узме од њега оно новаца, што му је претекло, докупи сама све чега још није било, а за наш долазак спреми и испржи пуно, доста укуских котлета, уколико су то јест, могли бити укусни котлети од меса којим се пси хране.

Ту нам епизоду Јагелонов није одмах причао. Било му је незгодно и он се одлучио исповедити нам се, тек пошто смо се боље упознали. Међутим то беше за њега лепа лекција. Доцније, кад год би био дежуран, он би већ без зазора

WWW.UNILTB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ишао у месарницу и као са неким самопоуздањем тражио „меса за псе“, тако, да су људи, као што се њему чинило, морали веровати, да у њега збиља има паса. Али код онаквога његовог одела, једва да су се продавци и за једну минуту варали о правој стању ствари.

ПРИЧИЦА О КОКИ.

Rikard Katalinić-Jeretov - Brodarica kod Zadra.

— Ko-ko-da, ko-ko-da... i eto ponosne kokice, gdje galami po dvorištu i priča cijelom komšiluku, da je iznijela jaje.

— Ma što si se razvikala po Bogu kumice — hoće joj sa grane vrabac — čemu pričaš svima i svakome, da si iznijela jaje?

Dâ, al koka ni odgovora, već kokodače i pripovijeda dalje, a gojna se gazdarica žuri u dvorište, pa hiti pod tezu, i vesela kô nedjelja nosi kući osam lijepih, bijelih jaja.

— Stani, promukla! — javi joj se još jednom vrabac sa grane — i na to koka umače pod tezu. Jao, i pomagaj! Ubijena koka kô ubijena. Ne stalo jaja.

— Ajme meni — stade je zapomaganje po dvorištu.

— Što ti je? — upita snuždenu koku stari pjevac.

— Nesreća i nevolja. Promijenila sam sirota uboga ležaj i već sam iznijela osam jaja ovih zadnjih dana, a ona vještica od gazdarice i opet ih je odnijela.

— Ne čudi se. Kriv je tome tvoj jezik. Žensko, pa žensko, iznese jaje i već hoće, da cijelo selo to znade.

Непознатој.

Д. Пијаде — Минхен.

Напољу мењава бесни, снег са кровова брише,
Фијуче око куће, врата стаклена клима;
Кавана дупке пуна — црна дуванског дима.
Жагор се потмуло губи, гости говоре тише.

Звекећу стаклене чаше, пиво свеже се точи,
Љупке моме те служе, кава врела се пуши;
Нови улазе гости: мир се понова руши.
Ја седим у једном углу — Ваше посматрам очи.

Оне се несташно смеше под прамом вране косе;
Како су лепе, госпо, те очи црне Ваше!...
Нови улазе гости. Звекећу пивске чаше.
Девојке доносе пиво, пехаре празне носе.

На враној угљеној коси крупна црвена ружа,
Над њом околу главе свилени котур бео,
С њега низ лице бледо танани пада вео,
И дивну чаробну слику тропске лепоте пружа.

Огртач перјани бели покрива плећи снежне,
Благо огрће недра, и пада сниже паса;
Под њим виде се дражи виткога гипког стаса,
Осећа заносни мирис прозрачне коже нежне.

Па Ваша ручица бела! Из ње бих вино пио,
Последње срк'о капи бурног живота сласти,
Пустио да ме носе вали оргијске страсти.
На Вашој маленој руци — ђаво и бог бих био!

Звекећу стаклене чаше, пиво свеже се точи,
Љупке моме те служе, врела кава се пуши;
Нови улазе гости: мир се понова руши.
Ја седим у једном углу — Ваше посматрам очи.

„TRŠĆANSKI LLOYD“ O DALMACIJI.

U ovom listu F. J. Weinwurm, upravitelj velikog evropskog zavoda za trgovačko obavještenje W. Schimmelpfeng u Trstu, donosi niz članaka iz Dalmacije pod naslovom: *Putopisne crtice*, počinjući od 200. br. lista.

Naj prvo (u 1. čl.) u kratko crta povjest Dalmacije, kaže da mu je svrha putovanja bila da upozna Dalmaciju i njene ljude, trgovinu Dalmacije i njen promet.

Dalje (u 2. čl.) bavi se Zadrom. Napominje veličanstveni mu zvonik, rimski vodovod, „pet zdenaca“, mletačku utvrdu sv. Mihajla na ostrvu Ugljanu prema Zadru; lijepo novo šetaliste i aleju i druge ukrase za austrijske vlade. Pripovijeda da je za Zadar vlada još nazad nekoliko desetaka godina izradila lijep željeznički projekat, te se nada da će nastajnog XXI. vijeka izaći kakav lijep roman pod naslovom „Zadar 2000.ete godine“, koji će opisati i otvorenje ove željezničke pruge, ali da će to biti samo roman.¹ Opisuje navalu Zadrana na obali, kad prispije vatrejača iz Trsta. Pominje muzej sv. Donata kao zaslugu poznatog poštenjakovića Glavinijća.

Podulje se bavi fabrikama *zadarskog maraskina*, naj finjeg svjetkog likera, kojemu nema nigdje para. Kaže da fabrike Drioli-a i Luxarda i druge prave taj fini liker po osobitim starijim receptama iz dalmatinskih višanja (uprav poljičkih). Pripovijeda da je Calcenigo 1730. g. utemeljio prvu fabriku ovog likera, da je nju Drioli 1768. g. uzeo na se i da je gospođa Luxardo 1821. utemeljila novu fabriku. Spominje i fabriku likerâ R. Vla ova. Novo utemeljene banke u Zadru, koji se inače ne ističe velikom trgovinom, počinju oslobodivati zadarske seljake od pandža kamatnika, koji su ih upropastili i prouzrokovali strašno iseljivanje, započeto na primorju i s otoka, te zaražuje sve to više cijelu Dalmaciju; ima otoka, na kojim nijesu

¹ Vlada je sad izdala program radnjâ za Dalmaciju.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ostale nego žene, djeca i stari. Zaraza iseljivanja zahvatila je već i Zagoru. Istina da oni, u zavičaju naviknuti na siromašan život i tvrd rad, lakše zarade i steku novaca u Americi i vrate se kući s prištenim novcem, ali da njihov primjer nuka i mnoge druge na iseljivanje; da pri tome svak zaboravlja na one mnoge nesretnike, koji kukaju u tuđini i umru, i na mnoštvo naj boljih mladića, koji su iseljevanjem izgubljeni za Dalmaciju, te i novac, što neki iseljenici šalju kući, postaje često štetnim, jer ljudi, koji se oslanjaju na pomoć iz Amerike, većinom zanemare svoje gospodarstvo.

Tvrđi (u 3. čl.) da nije istinita prijašnja tužba stranaca da se zlo nalaze stanom i jelom u Dalmaciji, da je Hôtel Bristol u Zadru dobar i da su Dalmatinci vrlo gostoljubivi i da ne perušaju strance, jer da je to protiv njihovom poštenom osjećaju a da se protivno događa u drugim zemljama. Okrom toga krasota Dalmacije je taka, da može pritezati posjet stranaca. Stranci ipak iz Trsta i iz Rijeke mimolazeći Dalmaciju idu u Italiju i u Grčku, jer se glede Dalmacije ne čini mal ne nikakve reklame za promet stranaca.

O Spljetu (u 3. čl.) kaže da je naj znamenitiji grad dalmatinski u gospodarskome pogledu i da se još sa vatrejače vidi monumentalni zvonik sv. Dujma, spominje s lijeva od luke Marjan, sada pošumljeno i lijepo šetaliste, i uz obalu bačve vina tvrtke Ilijica i Katalinića; po srijedi ostanci Dioklecijanove palače, koje sadrže mnoge kuće grada Spljeta i da su sumporne vode u Spljetu primatali ovog cara da gradi ondje polaču. Navodi Hôtel Bellevue kao naj bolji na krajnom krilu „Prokurativa“ i gostionu Smodlakovu iza Općinskog doma kao naj bolju gostionu. Ističe živahan promet gradski i napredne znakove; ali se još ne vidi nova željeznica, govori o školskom napretku, jer je utemeljena poljodjelska, pak i trgovačka škola a brzo će i industrijalna škola. O zgradi za realku kaže da treba pokriti glavu da ne bude videna, tako je gadna. Govori da je glavna trgovina Spljeta vino, koje se prije mnogo iznosilo u Francusku; ali da je sada trsna uš zarazila vinograd i u dalmatinskom kraju. Ističe industriju cementa u Spljetu, kojom je započeo 1860. g. neki Nijemac iz Pruske. Kad je njega nestalo u njemačko-francuskom ratu, nastavili su tu in-

dustriju tvrtke Gilardi i Betica, ali sad ima i druga velika tvornica Zamboni, Stock i dr. u Solinskom zalivu, jer u okolini je veliko obilje kamenja za cemenat, koje se i izvozi do u Italiju. Opaža da je u prijašnja vremena nestalo industrijalne preduzetnosti u Dalmaciji, ma i da ima kapitala. Stoga da bi trebalo potaknuti razvitak dalmatinske industrije tim da inostrani industrijalei uvedu razne industrijalne struke i dadu pučanstvu industrijalni odgoj.

O izletu (4 čl.) iz Spljeta kroz Kaštela do Trogira ističe da nema ptica pjeвица, jer ih djeca utamanjuju. Kaže da je na brdu poviše Solina tvrđa Klis, branič Hrvata u bojevima protiv Avara i Turaka, stanak kraljice ugarske, žene Bele IV. gdje su joj umrle dvije kćeri, položene u sarkofagu u Spljetu. Napominje Solin, grad, koji su razorili Avari, te mu se razvaline mogu sada posjetiti u društvu mons. Bulića, upravnika muzeja, govori o Vranjici, malim Mlecima pred Solinom put Spljeta. Opisuje prizor pri jematvi i pripovijeda da su mu Spljećani nudili grožda, za koje nijesu htjeli novaca. Nabraja vatreno vino, slatke smokvice, maslinско ulje iz okolice po stranama i ističe lijepe djevojke Hrvatice i spominje da je kolni put kroz Kaštela sagradila 72. franceska pukovnija pod Mar-montom.

Pripovijeda (u 5. čl.) da je trsna uš iz daleka već zaprijetila spljetskijem vinogradima i pokazala se u Poljcima i kod Šibenika, te da će trebati posaditi americku lozu. O Kaštelanima kaže da se malo iseljivaju i da se ustrajno drže starih običaja. Nabraja znamenitosti Trogira: stônu crkvu i *loggiu* (lodžu) a ističe trgovinu vina u Trogiru i Kaštelima kao i buhača u Trogiru. Pripovijeda da je otok spojen s gradom pomičnim mostom. Na istoku Spljeta kaže da se vidi gologlavi gorski skup Mosor.

Zatim (u. 6. čl.) pripovijeda o Dubrovniku. Stigao je u jutro vatreňačom u Gruž, negda mjesto vlastoskih ljetnikovaca, a sada stovarište za bosansko drvo. Ulazeći u grad pomijne Gundulićeva Osmana i navodi kao naj bolje hôtele: „Imperial“ i „Hôtel de la Ville“, g. Odaka, gdje se vrlo dobro jede. Pripovijeda o ljepoti Dubrovnika i čistoći, ljubeznosti, skladnosti i umjerenosti stanovnika i kaže da je Dubrovnik pravi pleme-

niti grad. Ističe seljake i seljakinje iz dubrovačke okolice s njihove prekrasne narodne nošnje i stasitosti i čistoće, što je posljedica stare slobode. Ističe neke glavne tačke iz dubrovačke povjesti kao zabranu trgovanja robovima, koju su Dubrovčani odredili već 1416. g., kad je to Engleska učinila tek 1807. g. Pripovijeda o diplomaciji i trgovini Dubrovčana i napominje i napućuje strance, koji dolaze u Dubrovnik, da se obrate na prof. Vučetića, urednika našeg lista. Pripovijeda da su Dubrovčani ustupili Tureima Klek i Sutorinu, samo da ne budu u dodiru po kopnu s Mlečićima, da je ogromna stara trgovina dubrovačka propala, ali zato da su Dubrovčani ostali jednako isto valjani pomoreci i postali vrlo okretni vlasnici vatrenjača. Nabraja neke spomenike u gradu, trgovinu jednog terzije i starinara (Kiri) i okolice, kao Lokrum, gorostasne mackljene u Trstenome i Rijeku.

U posljednjem (7 čl.) pisac se bavi Bokom, pošto strašnom jugovinom iz Dubrovnika stiže u divotni ovaj zaliv ili fjord i velikom kišom u Kotor, zadušen odasvuda hridinama, mjesto junaka na kopnu i po moru u službi mletačkoj. Napominje sv. Tripuna i prijašnju provoznu, izvoznu i uvoznu trgovinu s Crnom Gorom i kori državnu austrijsku upravu, koja je tu trgovinu marljivo uništila. Jedini je sada izvoz iz Kotora izvoz Crnogoraca iseljenika i kaže da ih je dosada sašlo dvadeset hiljada; ali da oni šalju svake godine iz prekoceanskih krajeva sedam miliona krana svojim kućama. Članci su napisani, kako se može razumjeti iz ovog izvotka, simpatijom prema nama, ističu naj znamenitije stvari o trgovini, industriji i drugim sličnim našim prilikama tačno i vrlo duhovito a mogu služiti kao zanimivo štivo za sve čitaoce iz naših zemalja, nadasve trgovcima, ali bi pisac mogao potanjim daljnjim vijestima trgovačkim i industrijalnijem u *Tršćanskom Lloyd* učiniti temeljitiju uslugu našoj zemlji. Svrćamo pažnju naših čitalaca na ovaj list.

Triester Zeitung o *Dalmaciji, Dubrovniku* i *Boki Kotor*skoj. Gospodin *Weinwurm* donosi iste putopisne ertice na njemačkom jeziku u 28. br. od 4. februara o. g. ovog lista i tim je poradio na više raširenje njegove radnje u prilog naše zemlje.

ZGODE I NEZGODE.

(nastavak)

Piše † prof. **Luka Zore.**

uredio A. Vučetić.

c) *Rimsko doba.*

I ako su Rimljani za rana kraljicu Teutu svladali i nje oblast, južnu Iliriju, spojili s Mačedonijom, ipak za dugo su razna plemena ilirska, Dalmati, Liburni i Japidi Rimljanima se opirali, jer nalazimo u povjesti da su istom bili pod rimski jaram skućeni za vrijeme Oktavijana Augusta 35-33. pr. H.

Epidaurum je spomenut istom za građanskog rata između Ćesara i Pompeja. Za rimskih Ćesara je naj glavnije mjesto od Neretve do Boke Kotorske — kasnije sjelo jednoga episkopa. Sličan položaj ima na Pontu, Propontidi i u Siciliji. Cavtat je hridinasti poluotok ovalni, dug od prilike kilometar, skopčan s kopnom niskom prevlakom, što je kasnije nastala.

Dakle Rimljani su našli u sadašnjem Cavtatu grčki Epidaur, grad i luku, a po gotovu sela oko sadašnjega Konavoskoga polja; valjda svetište Eskulapovo na polju usred dubrave¹ po primjeru matice zemlje. Sva je prilika da su na polju Rimljani osnovali svoj municipije i naseobinu, koja je bila u svezi s lukom i s gradom na moru. To potvrđuje rimski trgovački put koji je išao iz polja Konavoskoga koso uz Vlašticu (?) planinu² prama Travuniji (Trebinju); njegov trag vidi se i danas na oko. Ovaj put od Epidaura išao je da se srete s glavnijem trgovačkim putem iz Narone u Skadar, koji nije išao primorjen, kako je mislio Mommsen i drugi, nego preko Trebinja i Bileća, i tad nije potreba iskat grad *Asamo* u našoj Rijeci ili Zatonu,³ nego uprav kod Trebinja.⁴ Put se odvajao od rimskoga municipija, gdje je sad od prilike crkva sv. Ivana

¹ Nema vele vremena, da je sve polje Konavosko oranica i vinograd. Starci u naše doba spominju se, kad je jedan dio polja bila gusta dubrava.

² Planina nad Župom. ³ Kako su ga Tomašek i Koernes iskali. ⁴ To je potvrdio g. Evans u svom djelu prije napomenutom.

Masnika. Tako potvrđuje natpis prije pomenut što je kod rečene crkve našao g. Evans i priopćio u „Slovineu“ br. 25 g. 1883. Tu je dakle negdje oko te crkve bio *Municipium Romanum*, kako smo prije napomenuli, a tako je i zabilježeno u maloj karti, koja je dodana Evansovu djelu.

Eto razloga, zašto su Rimljani doveli vodu iz Ljute u Epidavar (Cavtat), jer je trebalo vode *Municipiju* i još kojemu postanju (statio) do Cavtata. A da je trebalo samom Epidauru na moru vode, eto je s Oboda (sela iznad Cavtata prema istoku), mogli su je dovesti zdravu i obilnu, kako je stari rimski natpis na njoj nađen opisuje.

Imamo i ovaj natpis, što donose Lucij, Gruter, Banduri, Cellarij i Appendini na str. 44. I. knj. i što se još vidi na osnovi groba P. C. Dolabelle između razvalinâ staroga Epidaura na Obodu. Evo ga :

P. Cornelio . Dolabelle . Cos.

VII VIRO : Epulon . Sodali . Titiensi.

Leg. Propr. Divi . Avgusti .

Et . Ti . Caesaris . Avgusti .

Civitatis . Superioris .

Provinciae . Hillyrici.

U jednom starom rukopisu kod gosp. V. Adamovića ovaj natpis, uz opasku da se nalazi u Obodu u Marka Grgića, ovako se čita :

P. Cornelio

Dolabellae cos.

VII viro Epulon .

Sodali Titiensi

Leg. Pro. Pr. Divi Avgusti

Civitates Superioris

Provinciae Hillyrici.

d) *Slovensko doba.*

U 7. vijeku iza H. eto slovensko more poplavljuje ove zemlje. Sloveni osvojiše Epidaur i uništiše ga, a bjegunci iz ovog grada osnovaše tada Dubrovnik. Oko toga vremena ima jedna vijest u ovoj biblioteci Male Braće na rukopisu br. 312 str. 185-6: »Neka se zna, kada se počeo Dubrovnik graditi od

Zaptata na 626 godišta Isukrsta na X. . «¹ Po drugijem viještima grad je osnovan 656. iza H. od bjegunaca iz Epidaura uništena od Slovenâ. Po tome Epidavar trajao je od prilike preko 1000 godina. Ti bjegunci dakle osnovaše *Raguzu*. O postanju riječi *Ragusa* možemo kazati da se nalazi i forma *Ragous* u spomenicima (Jir. Rom. 60), što opet nas odvodi na narode, koji ne znajuć grčki, a čuvši u akuzativu to ime, tako su ga od prilike prisvojili, n. p. Arapi u Siciliji za onu *Ragusa* (dakle ραγών, - οῦσα, - ὅν) te bi tako od prilike etimologija imena našega grada gadala sa starijem nagadanjem. Oko korijena ραγ svakako se vrti to ime, a nije neumjesno ono što sam o tom imenu napisao u Radu Jugosl. Akadem.

Što se tiče našega imena „Dubrovnik“, tu je lakši posao. Naši Sloveni, došavši na more i naselivši se prama hridi *Ragusa*, jer za rana s *Raguzanima* razvi se njihov promet i trgovina, a našavši tu *dubovnik* (isp. starsl. дубръ što bi starosrpski glasilo *dubr*, čiji adjektiv je *dubroven* (*na*, *no*), nazvala se ta naseobina *dubrovnik*. Riječ je izvedena po pravilima, kako od *bob*, *boboven*, *bobovnik*. Da je riječ od *dubrave*, grad bi se zvao *Dubravnik*, kao što je *Travnik* od *trave*. Za to dan danas mi imamo dva imena našem gradu: latinsko-grčko *Ragusa* i srpsko *Dubrovnik*; a i bila su dva grada, koje je dijelio moreuz kao rijeka, što je s vremenom bio nasut; sad je najljepša ulica (placa, lo stradone). Što su se uzdržala dva imena, tomu nije čuda, a gotovo je čudo da se nijesu ta dva imena stopila u jedno ili bolje spojila: *Ragusa-Dubrovnik* kao np. *Buda-Pest*.

Naj starije vijesti o *Raguzi* imamo u Konst. Porf.² koji god. 948 sedam Dubrovčana po imenu kaže; za tijem u osnovnoj povelji Benediktinskoga manastira na Lokrumu za vremena Cara Vasilija (976-1025), i u nekomeu spomeniku sačuvanome u opatiji Monte Cassino³ g. 1044.

Zadnje vijesti o Epidauru imamo za hrišćansko doba. U pismima pape Grgura I (590-602) spominje se da je arhiepiskop Natalis iz Salone svrgnuo episkopa Florencija u Epidauru za

¹ V. Макушевѣ. Наслѣдованья одѣ историческихъ памятникахъ и битописателяхъ Дубровника (1867).

² Edit. Bonn. 3.137 ³ por. Die Romanen in den Städten Dalmatiens während des Mittelalters, von Const. Jireček. Wien 1901.

neke tobožnje kriminalne uzroke i to bez sveštениčkog suda, uzeo mu imanje i poslao ga u prognanstvo; Epidauritani tražili su njegov povratak. O rasulu Epidaura prvu vijest imamo u knjizi biskupa, Ivana, grada Sikim u Egiptu iz Etiopskoga; prevedeno je franceski¹ i u prijevodu evo što je: „Priča se o rimskom carstvu da kraljevi toga vremena uništiše kršćanske gradove i da su pustili divlje narode, inostrane pukove i Avare da vode stanovnike u sužanjstvo. Sam grad Tesalonika bi pošteđen, jer su mu zidovi bili tvrdi, i hvala budi božijoj obrani, inostrani narodi ne mogoše ga osvojiti. Sva pokrajina bi opustošena. Ovdje se ne spominje Epidaur, ali se od svijeh gradova izuzimlje Tesalonika; dakle i Epidaur je tad bio uništen. Osobito pak rečeni Episkop uglavljuje g. 609. sedmu godinu vladanja Phoke (Phokas). Dakle u tomu se popravljaju prijašnje vijesti da je to bilo od prilike 668-686, osnovane na vijestima Konst. Porf. da su Sloveni prodrli za vrijeme Heraklijevo.

U puku je živjela priča da je Epidaur uništen baš od našijeh pradjedova, i ta je priča čisto i bistro ispisana u ugovoru, kojim se Konavli ustupaju Dubrovniku.

Mikl. Mon. Serb. 1391. 15 aprila, str. 217. ovako:

На Цактатѣк при морѣ естъ билъ градъ стари Дѣбровникъ полагаъ жѣне Конавалѣске, коиемъ градъ пристокше жѣпа конавалоска, и бѣше мѣ племенито та жѣпа и дрѣге земље и мѣста, и када се онъ стари градъ расѣ и опѣтѣк, тѣда господа рашька и хѣмьске ѣ теи дни кривиномъ посѣдоше и по сили ѣзеше конавалѣскѣ жѣпѣ и дрѣга мѣста тоган града, и тада граѣкне поидоше ѣ тврдо мѣсто, и зидаше градъ Дѣбровникъ, кон ест и данасъ . . . .

To isto veli i Konst. Porf.² i grad zove Πίταορα govoreći, kad su drugi rimski gradovi nestali, nestao je i Epidavar. Stanovnici neki su ubijeni, neki uhvaćeni, a oni koji pobjegoše, skloniše se na nedaleko ostrvo i pravu hrid. Johannes de Ravenna, koji je bio 1384-1387 kandžilijer (Cancellarius) Dubro-

¹ Journal Asiatique VIII serie, vol. 13 (1879) 343. Taj je episkop 700 iza H.: njegova knjiga spada u VII. vijek.

² De adm. imp. cap. 29 ed. Bonn. 3. 136—137.

WWW.LITNET.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

vački piše u svojoj još neštampanoj „Historia Ragusii“¹ da je Epidavar uništen, kad su stanovnici pošli na Supetar na zavjet.

Supetar je jedan od tri mala ostrvca kod Cavtata t. j.: on, Mrkan i Bobara. O njima i o postanju njihovih imena možemo ovo kazati. *Supetar* jest po svoj prilici sv. *Petar*, jer je bila crkva tomu svecu posvećena na ostrvu i manastir (Johannes de Ravenna 1384-87 *Historia Ragusina*).

Superka pak hrid što viri iz mora uz sami *Supetar* na jugu, ima i na Mljetu, ali ondje je *Superka*, te po tome bi rekô da je i tu kakav svetac. I imena za druga dva ostrva bila bi po imenu svetaca, ali to nije tako. *Mrkan* po svoj prilici ima podlogu u grčkoj riječi *μολακος*, mušlja, a svakako je srodna s tuđom našom riječi *mrkijenta* što znači hrid. Isporedi za razvoj riječi *mrkatunja* od *mela cotonia*. Da je od sv. Marka, bilo bi latinski *Marcana* a ne *Mercana*, a na otoku ne bješe crkva sv. Marka.

Bobara nagadaju da je sv. Barbara; ali da je to tako, bilo bi talijanski ostalo *Barbara*, a Sloveni bili bi to prometli kao i drugovdje u *Sutvara*, ili *Suvara*, kao što ima brdo kod Cavtata *Suvarovina*. Nije ni *Bóbara* (Roggenkrebs, Jir. Handelsstrassen).

Stanovnici starog Epidaura iza zavjeta na Supetru odoše u Gruž, kako dalje pripovijeda Johannes de Ravenna, i utemeljiše Raguzu. Kako Raguzi slična su nova osnivanja Spljet, Kotor i Bar.

Dok svud prodriješe Sloveni do zidova gradova, Konst. Porf. spominje da su se održali *Καναλιται* po sebi, može bit er su na moru i pri moru bili gradovi po Dalmaciji a na po se Dubrovnik, Raguzi, malo teritorija imadaše, jedva malu okolicu oko zidina. Vinogradi bjehu dijelom na zemlji slovenskoj, za koje plaćahu najmovinu.² Naj kasnije do IV vojne križarske ostade Raguzi pod grčkijem gospostvom.³ Sloveni su Dubrovčane zvali *Vlasi* (Romani) (Mon. serb.)

¹ Jedan prijepis te povjesti je u biblioteci jugosl. akad. u Zagrebu.

² Handelsstrassen und Bergwerke während des Mittelalters. 11—14. Konst. Jireček.

³ Bedeutung von Ragusa in deu Handelsgeschichte des Mittelalters 48-50. Almanach der kais. Akademie der Wissenschaften 1899. (412—14.)

TRISTOTA OBLJETNICA SMRTI MIHA PRACATA.

1. Njegov testamenat.

(nastavak).

Priopćio i preveo A. Pavlič.

Sequitur tenor tertiae Additionis, cui erant ascripti D. Marinus Viti de Ghetaldi Judex et p.tus q. Valerius Gigantius Notarius Testis.

In Christi Nomine Amen. Anno ab eius salutifera Nativitate 1602 Ind.^{ne} XV die vero VII Martii Ragusii. Havendo io Michele Prazzati fatto il mio testam.^o con alcune gionte, hora m' occorre far la presente sano p. l' Iddio g.ra dell' intelletto, e del corp^o mio, approvando tutto quello che ho ordinato et disposto tanto p. il detto mio Testam.^o come per le gionte. Dico che novamente ho comprato dalli d. Tes.^{ri} una possessione posta in Terre nove a Doli, però voglio che la mia Consorte la possegga durante la sua vita, o fin tanto che possederà il letto viduale, e che l' entrata che si caverà ogni anno dalla detta possessione, ella dispensi p. amor di Dio, p. l' anima mia, sua, e delli n.^{ri} antecessori, come le dettarà la sua coscienza, la qual possessione dopo la morte di essa mia Consorte lasso alla fraternità di Sta Maria di Bissona d' Isola di mezzo con questo che li Ghestaldi della detta fraternità, debbano ogni anno tutte l' entrate della detta fraternità debbano ogni anno tutte l' entrate che cavarono della detta possessione spartire alli più bisognosi all' Isola di mezzo, preponendo sempre ad ogni altro i miei Parenti bisognosi, sopra la coscienza di essi Ghestaldi. Aggiungo agli Epitropi, li quali ho fatto tanto nel mio Testam.^o quanto nelle Aggiunte, li quali confermo colla presente mia gionta il R.^{do} Pre. Pietro Palicuchia con la med.^a autorità che hanno i detti altri Epitropi da me instituiti tanto nel mio Testam.^o q.nt^o nelle gionte, il quale Pre Pietro habbia una sola voce.

Io Michele Prazzati digo che questo è la mia volontà.

Sequitur tenor quartae Additionis, cui erant ascripti D. Marinus de Luccaris Judex, et q. Valerius Gigantius Not. p.tus testis v.

In Christi Nomine Amen. Anno ab eius salutifera Nativitate 1602 Ind.^{no} XV. Die vero XX. Maji Ragusii. Havendo io Michele Prazzati fatto il mio Testam.^o con alcune gionte' hora m' occorre far l' infra.tta gionta, trovandomi p. l' Iddio gratia sano del corpo e dell' inteletto mio, e perchè nel mio Testam.^o ho lassato il possedio delli mia beni stabili a Vizza mia Consorte durante la vita di Lei, o fin che lei possedesse il letto viduale, e poi che li detti beni andassero a Vincenzo di Gio. Balach, et a Michele di Gio. Balach suo fr.llo, come si legge nel d.^o mio Testam.^o. Hora dico che i detti mia beni stabili vadano non solamente a Loro come già ho ordinato ma anche a loro fig.i legittimi, e loro descendentì, e che non possano essere venduti, impegnati, donati, o altrimenti alienati, et quando mancassero i loro figliuoli e descendentì, in tal caso voglio, che li detti mia beni stabili si debbano vendere al pubblico incanto per mani delli mia Epitropi, e che il prezzo sia dato alla giornata p. mani di essi mia Epitropi p. riscatto delli schiavi della Città, e del Teritorio, ma principalmente di quelli schiavi, li quali fussero d' Isola di mezzo. Dichiaro che le mie entrate che ho in Genova di mille Lochi in S.^{to} Giorgi, e di Lochi trentasei che ho a Roma e de monti che ho a Napoli sopra la Città, e sopra la gabella delle sete, e sopra la gabella delli vini di Napoli, come appare p. li contratti, e per le fedì di esse entrate riposte nella mia cassetta di Noghera, e per le note fatte nelli mia libri, non si possa fare alcuna vendita, impegnazione, nè alienatione, ma che sia fatto et eseguito il mio ordine che ho lasciato nel mio Testamen.^o sopra le dette entrate di Genova, di Roma, e di Napoli, e che non si faccia altrimenti. Aggiungo Epitropo in loco di q.ⁿ Franc.^o dei Primi m. Valerio Giganti.

Io Michele Prazzati soprad.^o affermo.

* * *

Sequitur tenor quintae Additionis cui erant ascripti D. Nicolaus Nat. de Tudisio Judex et Victor Besalceus Can.^{rius} testis v.

Nel Nome di Dio Amen. Adi 19 Aprile 1606. Ritrovandomi io Michele Prazzati sano p. gratia del mio Creat.e di mente e di corpo, ma aggravato dagli anni, e desiderando, oltre le cose p. avanti da me ordinate nel mio Testam.^o e nelle mie additioni esistenti nel Cathastico della Notaria di Ragusa, le quali confermo et approvo, ordinar l' infrascritte cose, acciochè volendomi chiamar a se la Divina M.^{ta} la voglia mia nelle cose terrene sia adempita. Però p. questa aggiunta presente dico et dichiaro che Vizza mia Car.^{ma} Consorte habbia il possedio di tutti li miei beni stabili che ho nel Territorio di Raggugia in vita sua, se possederà il letto viduale, e non di quelli che ho in Italia, e morendo d.^a Vizza, o rimaritandosi voglio che tutti li detti miei beni stabili esistenti in questo sud.^o Territorio vadano a quelli altri p. lo mio Testam.^o li ho lassati, dumodo che non li possano vendere, nè alienare, nè obligare im modo alcuno, ma che in perpetuum vadano d' herede in herede, e mancando l' herede d' essi voglio che detti stabili pervengano alla fraternità di Sta Maria di Bissone d' Isola di Mezzo, e di più voglio che detta Vizza mia Consorte habbia tutto quello che nel mio Testamento sud.^o l' ho lassato delle entrate di Italia, mentre possederà il letto viduale, con aggravarla che delle entrate di Italia lassateli, quanto li sopravvanzerà, resti in obbligo di spartir alli poveri mentre viverà, e dopo la sua morte vadino a chi l' ho lassato in Testam.^o, perchè di dette entrate non li lasso altro. E perchè nelle mie casse in casa mia, mi trovo bona somma di denari contanti, di che appare al mio libro la nota, et si può vedere, voglio che delli soprad. denari prima s' habbia a pagare quanto ho lassato nel detto mio Testam.^o, et tutto quello che sopravvanzerà, voglio che p. mani delli miei Epitropi sia speso in riscatto di tanti schiavi Christiani dalle mani d' infedeli, pur che detti schiavi siano di nostra Natione, e specialm.^e da Isola di mezzo, li quali saranno preferiti a tutti gli altri, e non trovandosi schiavi di Isola di mezzo nè altri di n.^{ra} Natione, voglio che siano riscattati tanti schiavi Christiani di qualsivoglia Natione et dichiaro et voglio che dopo la mia morte si troveranno dei miei beni mobili o stabili, de quali non ho disposto p. il mio Testamento e per le mie gionte, sud.^e tal mobile et stabile pervenga in po-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ter de miei Epitropi, e ridotto in denari contanti si spenda nel riscatto de schiavi, in modo detto di sopra. Lasso alla Confraternita di Sta Maria di Bissone il Capitale che si troverà non pagato dopo la mia morte dovuto da quelli di Facenda, come in Diversi di Can.^{ria} 1605. 2 Dicembre d. 13. con ordine che p. mano delli Ghestaldi di detta Confraternita tale partita, che si troverà non riscossa, sia divisa alli poveri di detta Isola di mezzo. Lasso a Marra di q.ⁿ Gio. di Rado, fabro d' Isola di mezzo scudi vinti p. amore oltre di quello che l' ho lassato nel mio Testam.^o. Lasso alla Confraternità di S.^{to} Steffano a Luca di Giuppana scudi vinti ogn' anno et in perpetuo p. sgravare come sgravò tutti quelli di d.^a Confraternita per quello sogliono pagare al loro Parochiano, e con questa elemosina voglio che siano pagati p. mano della Confraternita di Sta Maria di Bissone d' Isola di mezzo delle entrate per me lassateli nel mio Testamento sopra li monti della città di Napoli, et in oltre dichiaro che se in qualche tempo le mie entrate di Napoli, lassate alla d.^a fraternità di Sta Maria di Bissone, venissero a mancare, o esser estratte, che di nuovo debbano esser investiti li capitali in altre entrate al meglio che si potrà, acciochè l' opere pie da me ordinate non manchino, ma vengano esser supplite di tempo in tempo conforme la mia volontà. E perchè diversi Epitropi nom.^{ti} nel mio Testamento sono morti, in loco loro istituisco Epitropi miei M. Marino di Fran.^o Radulovich, M. Giacomo Martolossi, M. Giorgio di Pietro Balach, M. Fran.^o di Giam.^a Sagri, M. Steffano Hrabri, M. Natal di Lorenzo Alegetti, et M. Bernardo de Nale, con la medesima autorità che hanno li altri nominati nel mio Testamento, e N. S. habbia cura e misericordia di me, et si degni ricevermi nella sua Santa gratia Amen. Mi ricordo d' haver fatto nel mio Testam.^o un Legato a qm. Valerio Giganti, però ora rivoco, et annullo il detto Legato, volendo che non lo possano pretender più in conto alcuno li Heredi del detto Giganti, ne alcun altro p. li detti Heredi. Hoc autem Testam.

Sequitur Additio Nuncupativa supradicti Testam.

M. D. C. VII. Ind.^{ne} V. die vero VIII. Augusti M.ª D. D. C. C. infra erunt registratae infrascriptae Testium depositiones, deponentium supradicta additione, sive ultima voluntate sup.^{ti}

qm. Michaelis Prazzati coram ipsis D. D. C. C. examinerum cum iuramento quas depositiones ipsi D. D. C. C. admiserunt in Additionem Nuncupativam dicti qm. Michaelis, et mandarunt illam hic describi pro firmitate contentorum, in ea quarum tenor talis est. v.

Die XXIII. Julii 1607.

Il R. P. Marino Alligretti Procuratore della Fraternità dei R.^{di} Sacerdoti.

Prijevod.

Ovo je sadržina trećega priloška, koji su potpisali G. Marin Vita Getaldića, sudac i gori rečeni Valerije Giganti, bilježnik svjedok.

U Hristovo Ime Amin. Godina od spasonosna njegova poroda 1602. Indike. XV. dneva pak VII. marta u Dubrovniku. Pošto sam ja Miho Pracat učinio svoju oporuku, uz neke priloške, sad mi trebujе da ovaj učinim, jer zdrav po božijem daru duhom i tijelom, pristajući na sve što sam zapovjedio i naredio, bilo u rečenoj svojoj oporuci, bilo u prilošcima. Velim da sam novo kupio u g. blagajnika jedno imanje u Primorju u Dolima, ali to hoću da uživa moja žena dok bude živa, ili dok bude udovica, a da prihode, te se dobiju svake godine od njega, ona porazdijeli za ljubav Božiju za moju dušu, njezinu i naših predaka, kako joj duševnost bude kazala; to imanje po smrti moje žene ostavljam bratovštini Sv. Marije od Šunja na Lopudu, pod tim uvjetom, da komornici rečene bratovštine svake godine, sve prihode te se budu dobiti od rečenoga posjeda, podijele najpotrebnijim od Lopuda, predpostavljajući uvijek nad drugim moju svojtu potrebnu, na dušu ovijeh pomornika. Prilagam k Epitropima, koje sam imenovao bilo u svojem testamentu, bilo u prilošcima, koje potvrđujem sa ovim priloškom, pošt. svećenika Petra Palikuću uz jednaku oblast, te imaju rečeni drugi Epitropi, koje sam nabrojio bilo u svom testamentu bilo u prilošcima, a taj svećenik Petar nek bude imao sam jedan glas.

Ja Miho Pracat velim da je ovo moja posljednja volja.

Ovo je sadržina četvrtog priloška, koji su potpisali gosp. Marin Lukarić, sudac i Valerio Điganti, bilježnik gorerečeni, svjedok, t. j.

U Hristovo Ime, Amin. Godina od njegova spasonosnog poroda 1602. Indike. XV. dneva pak XX. maja u Dubrovniku.

Pošto sam ja Miho Pracat učinio svoj testamenat uz neke priloške, sada mi treba da učinim dolje zapisani priložak, jer zdrav po Božijoj milosti duhom i tijelom, i jer sam u svome testamentu ostavio da uživa nepokretna dobra Vica moja žena, dokle ona bude živa, ili dok bude udovicom, a zatim da ova dobra budu pripasti Vicku Ivana Balak-a i Mihu Ivana Balak-a njegovu bratu, kako se čita u mome testamentu. Sada velim, da ova moja nepokretna dobra zapadu ne samo njima, kako sam već odredio, nego i njihovoj zakonitoj djeci i potomcima, i da to ne mogu prodati, založiti, darovati, ili kako bilo drugome uručiti; a kad bi ponestala njihova djeca i potomci, u tom slučaju hoću, da se ova moja nepokretna dobra prodadu na javnoj dražbi od mojih Epitropa, i da se novčana vrijednost od tjih Epitropa uloži odmah za otkup sužanja Grada i okolice, a naj skoli onijeh sužanja te budu s Lopuda. Izjavljujem da moji prihodi, što ih imam u Genovi od hiljadu uložaka u Sv. Đurđa, od trideset i šest, što imam u Rimu, i od glavnice što imam u Napulju poviše grada i poviše nameta na svile i poviše nameta vina od Napulja, kako se razabire iz pogodaba i dokaznica ovijeh prihoda čuvanijeh u mojem sanduku od orahovine, i po zapisima te su u mojim knjigama, ni pošto se ne prodadu, založe, ni drugom predadu, već da bude urađeno i izvršeno što sam naredio u oporuci odnosno prihoda od Genove, Rima i Napulja, i da se inako ne uradi. Pristavljam kao Epitropa, mješte pok. Frana Primi, Valerija Điganti.

Ja Miho Pracat gore pomenuti tvrdim.

* * *

Ovo je sadržina petoga priloška, koji su potpisali g. Nikola Boža Tudizića, sudac, i Viktor Besalko, kanćelar svjedok.

U Božije Ime, Amin. Dneva 19. aprila 1606. Pošto se nahodim ja Miho Pracat zdrav po milosti mojega Stvoritelja u pameti i u tijelu, ali pritisnut godinama, te želim okrom stvari

što sam prije uredio u svojem testamentu i prilošcima mu te se nahode u bilježničkom katastu u Dubrovniku, što potvrđujem i priznajem, urediti dolje zapisane stvari neka se, kad me Božije Veličanstvo k sebi pozove, i moja želja glede stvari svjetovnijeh izvrši. Zato glede ovoga priloška velim i izjavljujem da Vica, premila mi druga bude, uživati sva moja dobra nepokretna, što imam u oblasti Dubrovačkoj, za života, ako bude udovica, ali ne ona dobra što imam u Italiji, a kad bi umrla Vica, ili se preudala, hoću da sva ova moja dobra nepokretna, te se nalaze u ovoj oblasti, budu zapasti one druge, kojima sam ostavio u svom testamentu, samo da ih ne mogu prodati ni drugom predati, ni založiti na ikoji način, nego da na vijeke budu prelaziti od nasljednika na nasljednika, a kad bi njih ponestalo, hoću da rečene nepokretnine zapadnu bratovštinu Sv. Marije od Šunja na Lopudu, i još hoću da ista Vica, moja druga, dobije sve što sam u svom testamentu zavještao odnosno prihoda u Italiji, dok bude udovica, opterećujući je da od prihoda u Italiji, što joj budu preostati, porazdijeli ubogijem, dok bude živa, a po njenoj smrti neka sve zapane one kojima sam ih ostavio u testamentu, jer od ovijeh prihoda ne ostavljam joj drugo. A pošto u sanducima u kući mi, imam dobar iznos gotova novca, kako se vidi i m že se vidjeti ubilježeno u mojoj knjizi, hoću da se od ovog novca prije plati što sam označio u testamentu, a sve drugo što bude preostalo, hoću da se od mojih Epitropa potroši za otkup toliko robova kršćanskih te su zapali među nevjernike, samo da ti robovi budu od našega naroda, a osobito od Lopuda, koji će nad svim ostalim imati prednost, a kad se ne bi našlo robova sa Lopuda, ni drugih našega naroda, hoću da se otkupi toliko robova krstjana kog mu drago naroda; izjavljujem i hoću da će se po mojoj smrti naći dobara nepokretnih ili pokretnih, o kojim nijesam odredio testamentom ni mojim prilošcima, da te nepokretnine i pokretnine dođu u ruke mojim Epitropima, i da obraćene u gotov novac, budu uložene za otkup robova na gore pomenuti način. Ostavljam bratovštini Sv. Marije od Šunja iznos, te se nađe po mojoj smrti da nijesu Fačende isplatili, kako je u Diversima Kancel. 1605. od 2 decembra, te zapovjedam da sami Komornici ove bratovštine podijele siromasima Lopuda taj dio

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

što se nade da nije naplaćen. Ostavljam Mari nekoga Ivana Radova, kovača s Lopuda, dvadeset škuda za ljubav, ne ubrajajući ono što sam joj ostavio u testamentu. Ostavljam bratovštini Sv. Stjepana u Luci Šipanjskoj dvadeset škuda svake godine i na vijeke, eda olakotim kako olakočujem sve one članove bratovštine glede onoga što su svome parohu obično plaćali, i tom zadužbinom hoću da budu oprošteni rečenog tereťa, koje dvadeset godišnjih škuda hoću da isplati sama bratovština Sv. Marije od Šunja na Lopudu od prihoda što sam joj zavještao testamentom poviše glavnica grada Napulje, i izjavljujem dalje, da ako bi igda moji prihodi u Napulju, što sam ostavio bratovštini Sv. Marije od Šunja, iščezli ili bili izvučeni, neka se opet iznos uloži u druge dobiti kako se bolje uzmogne, eda dobrotvornih djela, što sam naredio, ne bude nestati, već se budu nadomještati s vremena na vrijeme, kako je moja volja. A pošto su neki Epitropi, imenovani u mome testamentu, umrli, na mjesto njih odabiram svojim Epitropima M. Marina Frana Radulovića, M. Jakova Martolossi, M. Đura Petra Balaka, Frana Đamarije Sagri, Stijepa Hrabri, Boža Lovrova Alegretti i Bernarda od Nale, sa jednakom oblasti, te imaju ostali što su spomenuti u mome testamentu, i naš Gospod dao mi pomoć i milosrđe, te se udostojao da me primi u svoju svetu milost. Amim. Spominjem se da sam u testamentu učinio neki zavještaj nekom Valeriju Giganti, pak sada opozivljam i uništujem taj zavještaj, namisli da ga ne mogu tražiti dalje nipošto nikoji od baštinika rečenog Giganti, niti iko drugi za ove baštinike. Ovo je pak testamenat.

Ovo je nunkupativni priložak gorirečenog testamenta.

1607. Indik. V. dneva pak 7 avgusta. Po nalogu gospode Savjetnikâ dolje su bile zapisane niže zabilježene izjave svjedokâ, koji su posvjedočili glede gorirečenog priloška, ili posljednje želje spomenutog Miha Pracata, pred istom gospodom savjetnicima te su ispitani prisegom, koje izjave ista gospoda savjetnici, primiše kao nunkupativni priložak istog Miha, te naložiše da se ovaj priložak ovdje zapiše eda mu sadržina bude tvrda, a ta jest, naime:

Dneva XXIII Jula 1607.

Poštov. Pop Marin Alligretti Prokuratur Bratovštine
Poštovanih Svećenika.

ОЦЈЕНЕ И ПРИКАЗИ. — ОЦЈЕНЕ I ПРИКАЗИ.

Kristo P. Dominković: Sličice sa sela iz dubrovačke okoline. (Prodava se u Spljetu kod Morpurga. U Dubrovniku u pisca. Cijena 1 Kruna. U Zadru kod Hrvatske Knjižarnice).

Teško je pisati za puk. Treba u tu svrhu ne samo poznavati čisti jezik, već i narodni život, njegove običaje, način mišljenja, kreposti i grijehe, poroke i osjećaje, u jednu riječ, njegov duševni i tjelesni život.

Puku se hoće dolične duševne hrane, a takove je malo i kod Srba a još manje kod Hrvata. A ipak štiva iz narodnog života erpljena i pučkom shvaćanju namijenjena, svaki narod treba, a osobito pak naš, koji žive posve drugim životom nego li moderna kultura zahtijeva. Ja se stoga osobito veselim, kad pročitam prama gornjemu pripomenku, kakovu knjigu napisanu zgodno za narod, pak se tako obradovah, kad pročitah sličice pod gornjim naslovom.

Znao sam, da Kristo Dominković dobro pozna naš jezik, jer je iz naroda potekao, s njime živio i na pravom ga vrutku učio, ali ipak nijesam se nadao, da će ove sličice biti tako do-tjerane u jeziku, u formi, u opisima, u vijernom prikazivanju seoskog života, da će u jednu riječ imati sve uslove dobrog pučkog pripovijedača. Same četiri kratke seoske novele sabrane su u toj knjižici, pa ipak ona vrijedi suha zlata. To su žive slike sa sela, tako plastično a vijerno prikazane e bi rekô, ko je i jednom na pr. zavirio u ognjište dubrovačkog seljaka, da pred njim oživljuje to ognjište u svom pokuštvu i namještaju. A pa ono sijelo oko njega, kako je istinito prikazano!

Dominković se bavi životom dubrovačkog seljaka i premda to pripovijedanje strogo spada na seljake Zupe dubrovačke, ipak ono je svojina, radi istovjetnosti, seljaka cijele dubrovačke okolice. Zavirimo li u Vodopićevo pripovijedanje o Konavoskom

životu, naći ćemo malo ne potpunu jednakost kod jednih i drugih u običajima, u življenju, u mišljenju, u jeziku, skoro u svemu. Isto takav duh vlada i ostalim dijelom dubrovačke okoline, kao i Primorjem. Taj seljak nešto je osobito pred drugima. Sačuvao je, istina, sve tradicije cjelokupnog nam seljaštva, ali mu je ipak gospodske republike duh dao zasebno obilježje. Divan je taj dubrovački seljak u cijeloj svojoj pojavi! Kad s tobom zbori, ponosno drži glavu, dok mu iz usta teče kao med čista riječ našeg jezika. Ono sokolovo oko na rumenom, bijelom licu, ono čisto i uredno odijelo naj dražih boja, na pristalom stasu, uz bistar um i skladno držanje, pobuđuje osobite simpatije. Ne će ti istina kod kuće za živu glavu napustiti svojih običaja, al kad dođe u grad, zna se ipak snaći u napretku moderne kulture.

Sadržaj Dominkovićevih slika je slijedeći:

- I. Knjiga u dubrovačkog seljaka. (mješte predgovora).
- II. Jedno veče pri ognju.
- III. Naši Amerikanci.
- IV. Dedovo.
- V. Negromanat.

U predgovoru govori nam, kako dubrovački seljak rado čita i što naj rađe čita.

U prvoj slici opisuje nam seosko ognjište i ugodno sijelo oko njega, a u drugoj, naj duljoj, pokazuje nam krvavu ranu, mahnitu čeznju za Amerikom.

U „Dedovo“ povijeda nam o seoskom sudu, a u zadnjoj iznosi pučko praznovjerje o oluji.

U ove četiri slike dikijom lakog pučkog pripovijedanja napisane, dao nam je krasan prilog pučkoj književnosti. S nasladom sam pročitao tu knjižicu, napisanu iz naroda za narod. Pisac ima ujedno poučnu tendenciju. Iznoseći s pohvalom seljačke kreposti, ne sakriva ni njegove mane i poroke, praznovjerja i prerasude, da mane kori a sujevjerja razbija. Ko ljubi lijepu knjigu, ne će se pokajati ako je dobavi.

A. A.

Dr. F. D. Marušić: „Liječnikovi zapisci“.

Kod nas su abnormalne prilike glede socijalne drame, kod koje još vlada historizam i romanticizam, a utješljivije možemo pogledati na naš roman i pripovjetku. Duh vremena i kruta zbilja našeg života odnjihali su nam malu ali dičnu kitu pisaca, realista, u kojima se blista socijalni, moralni i kulturni položaj našeg čovjeka, naše žene. Narodna nevolja, glad, bijeda, zapuštenost, sve ono što naš narod moralno i ekonomski slabi, u jednu riječ, cio narodni život, odjeknuo je u književnom radu osobito mlađe literarne generacije. Bertić i Kozarac slikaju nam Slavonski život, Cipico golo i iseljeno dalmantinsko primorje i otočje,¹ Kosor više gorkijanskim načinom iznaša nam socijalne nevolje, tuži društvo i pojedince, s inih poroka i sujevjerja, podiže svoj glas za čovjeka, njegovu slobodu i dostojanstvo, a Dr. Marušić originalnim načinom, velikim čuvstvom, erta nam u svojim „Liječnikovim zapisima“ kukavno stanje naše Zagore, gladnog, oguljenog, zapuštenog i bolesnog „zagorskog junaka“. Čitajući ih na prvi mah, rekô bi da je sve to produkt bujne i ugrijane mašte, pjesničkog zanosa, afektovanog temperamenta, ali ko pozna Zagoru, sinove njene, ko je zavirio u one nečiste i na pola srušene seljačke kolibice, ko pozna živinsko srce kamatnika, njemu je to shvatljivo. „Tamo je sve ubogo, jadno i tužno. Tužna je zemlja što je bez ljudskih ruku i rada obudovjela. Vajne su kuće i stanovi, u kojima odjekuju glasovi uboštva, glada i bolesti. Otvrđla je zemlja, jer za'rdjaše plugovi i motike . . . . A ljudi, naša rođena krv, ginu u neimaštini u podrtim dronjcima, u duševnom robstvu, presudama, gladu, bolestima i u strahu što će sutra biti“.

„Zapisci“ nikoše iz „gorke životne zbilje i oštre istine“. Oni su izljev srca i ljubavi, spram progonjenim i potlačenim. Oni su fotografija elementarnih i ljudskih nepravica, zločinstva, koja počinise ljudi bez sažaljenja, bez Vjere, na jednom dijelu našeg naj darovitijeg naroda. Pa ako još nadodamo da je sve to prikazano jezgrovito, plastično, umjetnički i ljepotom jezika, tad možemo biti zahvalni „Matici Hrvatskoj“ što je skupila u jednu kitu razbacano cvijeće iz Marušićevog perivoja.

¹ Cipico, taj naj veći naš umjetnik-realista radi na ovcem djelu „Pauci“, u kojem iznaša sve društvene zarezničke, koji izjedaju dušu i tijelo našeg seljačkog svijeta. Op. pišč.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Momentima potresanja obiluje svaka stranica „Liečnikovih zapisaka“. Svaka riječ, svaka izreka, svaka pojedina stavka govori o nečem što je veliko, značajno i duboko. Čitajući ih, svaki čas staneš, razmišljaš i ne možeš se načuditi srcu, ljubavi auktorovu a s druge strane ne možeš da pojmiš zlobu ljudsku, krvništvo i nepravdu. Duša ti zbori: „Oj krvniče kamatni oštar li je bodež tvoj!“ Slušajmo samo jadikovanje auktorovo: „Jadna moja čeljadi, tužna naša Zagoro... i kabanice vam odnesoše rad harača, dok vjetar brije, kao da vas gole i bose, gladne i žedne na megdan zove.“

Ona piramida bijeljaca, kabanica, kumparana i dronjaka, što vam s golih pleća odnesoše, jer ste krivi, što ste živi, ona piramida puna je drhtaja, leda, uzdaha i suza. Više govori nego li sve piramide egipatske. Ona je podignuta od svjedokâ siromaštva vašega, ona je spomenik vašeg jada, koji dira oštrije, nego li munja, otrovnije nego li zmija! Ništa nemam za vas, no tople krvi u grudima i ovu desnicu, kojom bih naj rađe spalio vaše krvnike na onoj piramidi, da ori očute toplo, kad je vama zima. Oh, da vam nije tako hladno, — oh da mi vas je ugrijati, pa da planete ondje, gdje vas podžihu. Ali vi ste janjci ustrpljivi i vjerne krotke ovce; ali čuvajte se zvjeradi. Godina je gladna, a zima crna, čuvajte se vukova, da vam kožu ne oderu i zadnju kap krvi ne popiju.“

Ovakim uzdisajima i teškim prizorima obiluju „Zapisci“. Oni su gorka jeremijada nad Zagorom. Potresen, pada pisac, kadikad u očaj, klone, jer „nema ni sjenke nade, da će po ovim stranama novi život proklijati... Sunce će sjati cijelom svijetu, samo nama ne će...“ Al ojačan višim poticajem, vjerujući u tajnu silu, koja ravna državam i narodima, i u ljudska srca, zove: „U pomoć!...“ — „Spasavajmo ih, vrijeme je skrajnje, kobni su ovo časovi, poginuće sve, bićemo sami, pa će i nas osamljene vatreni život susjeda proždrijeti... Nama ostaje vremena, da se koljemo među sobom i dokažemo, ko je bolji, ko li plemenitiji. Svi smo jednaki, tromi i lijeni, neradišni i bezbrižni. Gledajmo što radi život oko nas, pa crvenimo stidom. — ... Obustavimo pjesme i sipljimo rad! Dvorimo slabe, da i mi ne poginemo! Ostavimo more, pa bježimo u Zagoru, tamo je potop!...“

Ako li je istina da se ima suditi o vrijednosti nekog djela i po njegovoj nutarnjoj snazi, koja vrši jak uticaj na mišljenje i čuvstvovanje i u tom pogledu ostavlja jak i trajan dojam, onda smo sigurni da je Marušić stvorio djelo zanimljivo i od veće vrijednosti. Nek u tom pravcu i ustraje, želimo samo da iznaša raznolikije sižete i momente, jer raznolikost čuva od monotonije. Neiscrpljivo je vrelo život našeg zagorskog seljaka za literarna i umjetnička djela.

Vrlika ^{18/1}.

Roca Stjepan.

Imenik narodnijeh naziva rodbine i srodbine. Skupio i uredio **Jovan pl. Ivanišević.** Sarajevo 1906. — Zemaljska štamparija. Vel. VIII. str. 46-cij. K 1'30.

Ovo nijesu prvine g. Joši Ivaniševiću, jer je on dosta toga — i dobro — pisao o Crnoj Gori, a u velike, jer zanimljivo *narodno horo* u Crnoj Gori, gdje je svaku, kaonuti rođeni Crnogorac, pronicavo vidio i u pero vješto uhvatio. Bilježi tačno i priča vjerno, a to je baš svojstvo narodoslovca.

U imeniku je rodbine sabrano dosta, gotovo sve gradivo, što su i drugi pisci djelomice nakazali, a osobito naš čuveni Bogišić u djelu „Zbornik sadašnjih pravnih običaja u Južnih Slovena“ (Zagreb, 1874 — str. 376.-385).

Ovdje mi je navesti pregled spomenute knjige, koja će u velike zanimati *pravnike* i *sveštenike*, pa i svakoga, koji svodi za narodom i narodnim blagom: Vrste srodstva. I. Srodstvo po krvi ili rodbina: a) prave uzlazne loze rodbine; b) prave silazne loze rodbine. Dodatak rodbini. II. Srodstvo po ženidbi ili srodbina. Nazivi srodbine. III. Duhovno srodstvo. Nazivi duhovnog srodstva. IV. Polurodbina. Nazivi polurodbine. V. Posinjenje. Nazivi posinjenja. Redovna tablica. — Ključ.

Ako ova zanimljiva knjiga pane u ruke naših učitelja, hoće učitelji (osobito po otocima na Jadranu) a i svećenici, te su na čistoću izvoru, dosta popuniti i dodati, jer je u Srba i Hrvata rodbinska sveza *golema pletenica*, kaonuti što je u nas velika i od pamtivijeka zajednica i puno je u jeku plemenski duh, te njih krv rodbinska teče u junačkim mišcama, kako narod kaže, do devetoga koljena... Bogastvo našega jezika za rodbinu ispada iz piščeva registra, gdje je zabilježeno oko 670 riječi, a k tomu bi se moglo još dosta nadodati.

Iz ovoga se vidi da je knjižica vrlo znamenita za naš jezik i neophodno potrebita svakomu našem naučnjaku, književniku, pravniku, svećeniku i učitelju i svakoj našoj biblioteci.

I ova nam je knjiga u dobar čas došla!...

Vid Vuletić-Vukasović.

БИЈЕШКЕ — BILJEŠKE

Najnovije o povelji Kulina bana. Ovih dana na jednom svom predavanju iznenadio nas prof. *Rešetar* jednom ugodnom novošću o postanju najstarije srpske povelje bana Kulina iz g. 1189. Do sada se je naime držalo, da je srpski tekst povelje bio *prvi*, original, a da je latinski tekst prijevod srpskog originala. Sad smo eto sigurni, da nije tako, nego obratno, t. j. original je latinski tekst.

Smatrajući ovu stvar važnom po našu starinu, a i stoga što je sadržaj pomenute povelje zakletva bosanskog bana Dubrovčanima, to sam cijenio potrebnim, da ovu novost saopćim u našem „Srd“u. Da moje priopćenje bude bolje i tačnije obratio sam se veleučenom prof. *Rešetaru* molbom, da bi mi on štogod o tomu kazao, u koliko je zgodno za naš „Srd“. Prof. *Rešetar* se veoma rado odazvao mojoj molbi, — a nek mu je zato naša najveća blagodarnost — pa mi je od prilike ovo kazao: Najstariji je spomenik srpskog jezika povelja što je 1189. dao bosanski ban Kulin Dubrovčanima, a kojom se je zaklinjao, da će im uvijek biti dobar prijatelj, a da će dubrovački trgovci slobodno moći dolaziti u Bosnu i tamo živjeti i trgovati ne plaćajući zato nikakva danka ni samomu banu ni njegovijem časnicima, osim ako bi mu ko što svoje volje dao. Ta se povelja čuvala u dubrovačkom arhivu, ali poslije velika požara 1717., koji je uništio dobar dio arhiva, i ona je s mnogijem drugijem stvarima dospjela u ruke dućandžije, koji je proda ta-

dašnjemu ruskomu konsulu Gagiću, a ovaj je poslao ruskoj Akademiji u Petrograd. Sada je ovu povelju izdao s opširnim uvodom i komentarom i s fototipskim snimkom mladi ruski naučnik *Pjinski*, i tako poslije 700 god. možemo vidjeti ovu srpsku starinu onaku kakva je i proučavati je. Povelja je napisana u dva jezika, najprije latinski pa srpski, i do sada jednako se je govorilo, da je srpski tekst original, a da je latinski njegov prijevod, tj. mislilo se je, da je pisar bana Kulina, koji je i potpisan ispod srpskog teksta, sastavio povelju, pa da su je Dubrovčani preveli na latinski. Ali sada kada imamo pred očima povelju u vjernoj reprodukciji izlazi, da je stvar bila drugovačija: Ispoređujući naime latinski tekst povelje s drugom latinskom poveljom, koju je g. 1190. napisao dubrovački notar *Marin*, moglo se je konstatovati, da je isti notar napisao i latinski tekst Kulinove povelje. Vidi se dakle, da je najprije dubrovački notar po zapovijedi dubrovačke republike sastavio latinski tekst zakletve, kojom su Dubrovčani htjeli, da im se bosanski ban zakune, po tom su bez sumnje dubrovački poslanici pošli s tom latinskom zakletvom k bosanskom banu, koji je dao zapovijed svojem pisaru *Radoju*, da je prevede srpski. To je *Radoje* i učinio i dodao nekoliko riječi ispod prijevoda, kojim potvrđuje, da je on pisao po banovoj zapovijedi, pa još i naznačio dan, u koji se je ban zakleo i izdao ovu povelju dubrovačkim poslanicima. O-

vako nam je sada sasvim jasno postaje cijele povelje, a što je još važnije, znamo, da je ovo baš pravi original ove naj starije srpske povelje; zbog toga što na njoj nema pečata, mislilo se naime, da je možebit samo prijepis, ali na starinskim poveljama, koje imaju ovakav sadržaj i ovaki oblik, može i ne biti pečata.

Beč, 4 marta 1907.

Frano Kulišić.

Matica dalmatinska. U četvrtak 25. februara bila je u Zadru skupština Matice dalmatinske, prva pošto su bila odobrena nova pravila. U ovoj se skupštini konstituisala nova uprava. Predsjednikom je jednoglasno izabrat g. Rikardo Katalinić Jerešov, književnik i „Srdev“ saradnik; podpredsjednik Dr. Klaić, advokat, bilježnik prof. Karlić, blagajnik savjetnik Obuljen, drugi članovi: prof. Kušar, prof. Katalinić i prof. Biankini; kao zamjenici: K. Mazzocco i nadučitelj Marinković. U časni sud izabrani su: Vl. vit. Šimić, F. pl. Ivanišević i Dr. J. Đivanović; u revizijski odbor: St. pl. Budisavljević, J. Bajazetov i St. Schön.

Нове Књиге. - Нове Књиге.

1. *Mala biblioteka*: Urednik *Risto Kisić*, vlasnik: Izdavačka knjižara Pahera i Kisića u Mostaru. God. V. 1906. Ova mala biblioteka zaslužuje naj srdačnije priznanje, pohvalu i pomoć, jer je u malo vremena donijela mnogo lijepih djela bilo izvornih, bilo u prijevodu, jer je sada već izdala svoju 133. svesku, to je: *Edgur A. Po. Tri pripovetke*. S engleskog preveo *Dr. Dušan Rajčić* i III svesku *Prijegleda* za jun i decembar 1906 koja, donosi sliku Stefana Sremca i lijepe korice u platnu za ovu V. godinu istog *Prijegleda*. III. sveska *Prijegleda* sadrži:

1. Nekrologija Stefana Sremca 2. Istoriju „Zastave“. 3. Podulju knjiž. studiju o Vojislavu Iliću *Vladimira Čorovića*. 4. Ocjenu istorije književnosti Jovana Grčića. 5. Raspravu o jednom našem sveštениčkom pitanju. 6. Nekrolog Josipa Kozarca. 7. Gorki o Čehovu. 8. Odgovor Herceg. Glasniku na prikaz o kalendaru Male Biblioteke. 9. Ocjena. „Jinde“ St. Kobasice. 10. Dettlev von Lilienkron. 11. H. Sjenkijević o Heineu. 12. Jose Maria de Heredija. 13. O Aforizmima *Gj. Brandesa*. 14. Pabirci po naj novijoj mađarskoj književnosti. 15. Esperanto. Napokon ima obilnu raznovrsnu kroniku.

Preporučamo svakomu pretplatu na ovu biblioteku.

2. *Марко Цар*. O književnoj kritici teorijsko-Praktična razmatranja.

3. *Борђе Насић*. Језуите у Босни. Београд. 1906. Нова Штампарија Давидовић. Цијена 1. К. Садржај: I. Извори католичке пропаганде у Босни и Херцеговини. II. Надбискуп шпекулант. III. Језувитска политика. IV. Завршетак. Књига се распродава у књижари Св. Б. Цвијановића.

4. Россия и Славяство. Магистра межд. пр. А. Х. Штигилица С. Петербургъ. 1907.

5. *Postanak riječke resolucije i njene posljedice*. Napisao V. M. Preštampano iz Narodnog Lista 1907. Zadar

6. Памяти Ивана Сергѣевича Аксакова. Магистра межд. права А. Н. Штигилица Петербургъ. 1907.

7. *A. Hangi*. Život i običaji Muslimana u Bosni i Hercegovini. II. izd. Sarajevo. Naklada D. A. Kajona (s mnogo slika). Cijena 4 K.

Рајник. Мјесечни војни Лист. св. V. и IV. 1906. (нов. дец.) Београд. Шт. А. М. Станоевић.